

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 9

רני ושמחי בת ציון כי הנני בא

”רני ושמחי בת ציון כי הנני בא”

בעבודת ה' יש שתי תנועות: שירה — עליית הנפש וכיסופיה, הנולדים מהסתר ה' וצריכים לבוא תחילה; ושמחה — המשכת אור אין סוף מלמעלה באמצעות התורה והמצוות. נר חנוכה, שמדליקים מחוץ לפתח, מראה שהאור מגיע גם למי שעומד בחוץ, והנביא מבטיח שה' עצמו יבוא אפילו אל ”בת ציון” שבגלות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/9](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/9)

הנקודה

בעבודת ה' יש שתי תנועות: שירה — עליית הנפש וכיסופיה, הנולדים מהסתר ה' וצריכים לבוא תחילה; ושמחה — המשכת אור אין סוף מלמעלה באמצעות התורה והמצוות. נר חנוכה, שמדליקים מחוץ לפתח, מראה שהאור מגיע גם למי שעומד בחוץ, והנביא מבטיח שה' עצמו יבוא אפילו אל "בת ציון" שבגלות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע הפטרת חנוכה פותחת בפסוק "רני ושמחי בת ציון כי הנני בא". הוא משיב מתוך הפסוק "עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה" ומתוך דברי הזוהר על שמחה בבוקר ורננה בערב. שירת המלאכים היא עבודתם: כיסופים להיכלל באור אין סוף, המתבטאים בשירה ומופנים למלכות — מלכות ה', הערוץ היחיד שדרכו מגיעה חיות לנבראים הכפופים לזמן ולמקום. הם תופסים ממנה רק הארה מועטת. מכיוון שה' נסתר במלכות, ה"ערב", הכיסופים מתגברים. גם הנפש שותפה לעלייה הזאת, שצריכה לבוא תחילה; אך יש בה גם שמחה — האור שנמשך למטה באמצעות התורה והמצוות, עבודה שאין למלאכים. המצוות הגשמיות הן "ציון", סימנים המורים על המציאות הרוחנית שלהן וממשיכים אותה למטה, וכל ברכה ממשיכה את השפע מעולם לעולם. כשישראל מעוררים את עצמם תחילה, הם בבחינת "ציון"; בגלות הם רק "בת ציון", המקבלת. ובכל זאת, הנביא מבטיח אור שמקורו למעלה מכל העולמות. נר חנוכה, שמדליקים בחוץ ופונים בו לרשות הרבים, מביא את אור אין סוף גם אל העומדים בחוץ והופך חושך לאור.

מבנה

1	השאלה	11
	מדוע הפטרת חנוכה פותחת ב"רני ושמחי", ולא בחזון מגורת הזהב?	
2	שירת המלאכים	7-21
	שירת המלאכים היא הביטוי החיצוני לכיסופיהם לה'. היא מופנית למלכות, ל"צדקתך" — המלכות שדרכה מקבלים כל הנבראים הכפופים לזמן ולמקום את חיותם, וממנה המלאכים משיגים רק הארה מועטת.	
3	שירה בערב	9-81
	"ערב" הוא מלכות, שבה ה' נסתר; ההסתר עצמו מעורר את הכיסופים, ועליית הנפש מן הגוף היא בבחינת "בואו לפניו ברננה".	
4	שמחה בבוקר	11-101
	לאחר העלייה באה השמחה: המשכת אור אין סוף למטה באמצעות התורה והמצוות — עבודה שיש לנשמות ולא למלאכים, ואפשר להגיע אליה רק לאחר שבאים תחילה "ברננה".	
5	ציון: המצוות כסימנים	15-121
	המצוות הגשמיות הן "ציון" — סימנים המורים על המציאות הרוחנית שלהן וממשיכים אותה למטה, מקור המקום והזמן. הברכה על המצווה ממשיכה את הו"י באלקים, וכך מלכות ה' מתגלה.	

כשישראל מתעוררים מלמטה, הם בבחינת "ציון"; כשאין התעוררות כזאת, בגלות, הם רק "בת ציון", המקבלת, והאור שבה נשאר חיצוני. גם תפילות הבוקר הולכות באותו סדר.

התעוררות מלמעלה, מאור סובב כל עלמין — האור המקיף את כל העולמות — תגיע גם אל ה"בת"; לעתיד לבוא ישכון ה' עצמו בתוכה.

הנר שבצדו החיצוני של הפתח מביא את אור אין סוף אל מי שעומד בחוץ, ואפילו אל רשות הרבים, והופך חושך לאור.

מו ש ג י ם

ציון (סימן) ציון

סימן או ציון דרך: התורה והמצוות הגשמיות, המורות על המציאות הרוחנית שלהן וממשיכות אותה למטה; וכן ישראל כשהם נוטלים יוזמה.

בת ציון בת ציון

ישראל בגלות, בלי התעוררות מלמטה: בבחינת מקבל בלבד, והאור שמגיע מלמעלה נשאר חיצוני.

התעוררות מלמטה ומלמעלה אתערותא דלתתא / אתערותא דלעילא

יוזמת האדם, שממשיכה את האור לפנימיות, ויוזמה אלוקית, שנותנת גם בלעדיה; ההתעוררות העליונה ביותר מלמעלה, מאור סובב כל עלמין, מגיעה אפילו אל ה"בת".

שירה (רנה, רננה) רנה / רננה

קול הכיסופים: עלייה מלמטה למעלה, הנולדת מהסתר ה'. זו כל עבודת המלאכים, והשלב הראשון בעבודת האדם.

שמחה שמחה

גילוי הפנימיות: המשכת אור אין סוף מלמעלה למטה באמצעות התורה והמצוות — עבודה שניתנה לנשמות ולא למלאכים.

ערב ובוקר (רמשא, צפרא) רמשא / צפרא

החלוקה שבזוהר: ערב, מידת הלילה, הוא מלכות, שבה ה' נסתר; בוקר, מידת היום, הוא האור שנמשך מלמעלה.

"צדקתך" (צדק) צדקתך / צדק

מלכות, מלכות ה', הערוץ היחיד שדרכו מקבלים הנבראים הכפופים לזמן ולמקום את חיותם, והמדרגה שדרכה המלאכים משיגים אותו.

קטע 1 • 11

השאלה

1 רני ושמחי^{1,2} בת ציון כי הנני בא. להבין ענין רני ושמחי וגם מה ענין זה להפטורת חנוכה שמתחילין ברני ושמחי וגוי והיה להתחיל מן ראיתי והנה מנורת זהב³ וגוי שבסוף הפרשה.⁴

”רני ושמחי בת ציון כי הנני בא”. [עלינו] להבין את משמעות ”רני ושמחי”. וגם, מה הקשר לכך שההפטרה של חנוכה מתחילה ב”רני ושמחי” וכי? הרי היה ראוי להתחיל ב”ראיתי והנה מנורת זהב” וגוי, שבסוף הפרשה.

המאמר פותח במילים הראשונות של ההפטרה הנקראת בשבת חנוכה, מספר זכריה הנביא. הוא מציג שתי שאלות: מה פירוש ”רני ושמחי”, ומדוע ההפטרה מתחילה כאן ולא בחזון המנורה העשויה זהב, המופיע בהמשך אותה פרשה ושנראה מתאים יותר לחנוכה.

קטע 2 • 21-7

שירת המלאכים

2 והענין הוא דכתיב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה.⁵ ואיתא בזהר שמחה בצפרא ורננה ברמשא.⁶ וצריך להבין מהו צפרא ומהו רמשא מהו שמחה ומהו רננה.⁷

ההסבר הוא כך. נאמר: ”עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה”. ונאמר בזהר: ”שמחה בצפרא ורננה ברמשא” — שמחה בבוקר ורננה, כלומר שירה, בערב. ויש להבין מהו צפרא ומהו רמשא, מהי שמחה ומהי רננה.

התשובה נפתחת בפסוק מתהילים המצמיד את השמחה לרננה, וכדברי הזהר המשייכים את השמחה לבוקר ואת הרננה לערב. המאמר מציג ארבעה מושגים שיש לבאר: בוקר, ערב, שמחה ורננה.

ויובן בהקדים כי מודעת זאת שעבודת המלאכים היא רנה וזמרה בשירות ותשבחות כנודע מענין פרק שירה⁸ שכל הברואים אומרים שירה.

הדבר יובן לאחר שנקדים ונאמר את הידוע: עבודת המלאכים היא רינה וזמרה, בשירות ותשבחות, כידוע מענין פרק שירה, שכל הנבראים אומרים שירה.

לפני התשובה, המאמר מניח יסוד: המלאכים עובדים את ה' בשירת שבתו. פרק שירה הוא לימוד קדום שבו מובאים פסוקי שירה ושבת בפי השמים, הארץ, הצמחים וכל היצורים החיים.

3 וכן המלאכים שבכל עולם עד רום המעלות כולם אומרים שירות ותשבחות ברנה וזמרה. וענין רנה זו היא גילוי עוצם תשוקתם

וכך גם המלאכים שבכל עולם, עד לרום המעלות, אומרים כולם שירות ותשבחות בשירה ובזמרה. עניינה של שירה זו הוא גילוי עוצמת הכמיהה שלהם,

כל המלאכים, בכל העולמות, שרים. המאמר מגדיר את שירתם כביטוי חיצוני לכמיהה עזה.

להיות נכספה וגם כלתה⁹ נפשם לדבקה בו ית' ולהתכלל באור א"ס ב"ה ותמיד כל ימיהם עומדים בתשוקה זו בלי הפסק מחמת שאין להם אהבה ותשוקה אחרת

כדי שנפשם תהיה "נכספה וגם כלתה נפשם" להידבק בו יתברך ולהיכלל באור אין סוף, ברוך הוא. ובמשך כל ימיהם הם נתונים בכמיהה זו בלי הפסק, מפני שאין להם אהבה וכמיהה אחרת.

דברי בעל התהלים "נכספה וגם כלתה נפשם" מתארים את הכמיהה הזאת: להידבק בה' ולהיכלל באור אין סוף, אורו של ה' כפי שהוא, למעלה מכל גבול. הכמיהה אינה פוסקת, מפני שהיא אהבתם היחידה של המלאכים.

וגם אין להם עבודה אחרת כמו תומ"צ [תורה ומצות] שהם בחינת המשכה מלמעלה למטה רק עבודתם היא השתוקקות נפשם ממטה למעלה

וגם אין להם עבודה אחרת, כגון תורה ומצוות, שהן בחינת המשכה מלמעלה למטה; אלא עבודתם היא כמיהת נפשם מלמטה למעלה.

בשונה מנשמות ישראל, למלאכים אין עבודה אחרת: אין להם תורה ומצוות, הממשיכות אלוקות מלמעלה למטה. עבודתם היא רק מלמטה למעלה.

ותשוקה זו היא ברנה וזמרה כנודע מענין הניגון¹⁰ שהוא ענין התפעלות הלב (כי יש ניגון של שמחה ויש של מרירות כו')

וכמיהה זו היא בשירה ובזמרה, כידוע בעניין הניגון (לחן), שהוא עניין של התעוררות הלב (כי יש ניגון של שמחה ויש ניגון של מרירות וכו').

הכמיהה הזאת מקבלת ביטוי בשירה, מפני שהניגון מבטא את התעוררות הלב. ההערה מוסיפה שניגון יכול לבטא שמחה או מרירות, בהתאם לרגש שבלב.

והנה זו היא בחי' חיצונית כנודע ע"ד משל מי שהוא עומד בפנים בבית המלך מה לו להגיד ולספר בשבחו רק כשיצא לחוץ ידבר ויספר בשבחו להפליא ולהגדיל גודל עוצם שבח המלך כמה הוא גדול ומתפעל כו'

והנה, זו בחינת חיצונית, כידוע על דרך משל: אדם שעומד בפנים, בבית המלך, מה לו לומר ולספר בשבחו? רק כשיצא החוצה ידבר ויספר בשבחו, יפליג בשבח המלך וירומם אותו, כמה גדול הוא, והוא מתפעל מכך וכו'.

שירה כזאת שייכת לממד החיצוני, ולא לפנימיות עצמה; המשל מבהיר מדוע. אדם שנמצא בתוך ארמון המלך, בנוכחותו, אינו צריך לתאר את גדולתו. רק מי שיצא החוצה מספר בשבחו של המלך ומפליג בגדולתו, ומתפעל מכך.

והוא ענין מ"ש וצדקתך ירננו¹¹ שהרנה היא בבחי' צדקתך כי צדק היא מלכותא קדישא^{12,13} (מאזני צדק¹⁴ פ"י שיש בחינת מאזנים ששוקלים בחינת עומ"ש [עול מלכות שמים] שנמשך לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה)¹⁵

וזהו ענין הכתוב "וצדקתך ירננו": השירה היא בבחינת "צדקתך", שכן צדק הוא מלכות הקדושה. ("מאזני צדק" פירושו שיש בחינה של מאזניים השוקלות את עול מלכות שמים, הנמשך לכל אחד ואחד לפי מידתו.)

בתהלים קמה נאמר "וצדקתך ירננו": שירת המלאכים מכוונת ל"צדקתך" של ה', שתקוני זהר מזהה עם מלכות, מלכותו של ה'. ההערה מפרשת את "מאזני צדק" כדימוי למלכות, השוקלת ומקציבה לכל אחד את מידתו של עול מלכות שמים.

וכתיב צדק מלאה ימינך¹⁶ כי מלכותך מלכות כל עולמים¹⁷ כתיב שאין ערך לכורא עם נברא להיות הנבראים מקבלים חיות מן הבורא ית' אלא ע"י בחינת מלוכה שלפני שהוא ית' מלך עליהם הם חיים וקיימים.¹⁸

ונאמר "צדק מלאה ימינך", שכן נאמר "כי מלכותך מלכות כל עולמים". אין ערך בין הבורא לנברא, ולכן הנבראים אינם יכולים לקבל חיות מהבורא יתברך אלא באמצעות בחינת המלכות: משום שהוא יתברך מלך עליהם, הם חיים וקיימים.

פסוק נוסף, "צדק מלאה ימינך", מכין את הצעד הבא. הבורא נעלה לאין ערוך מכל נברא, ולכן הנבראים יכולים לקבל ממנו חיים רק באמצעות מלכותו: מפני שהוא מלך עליהם, הם חיים וקיימים.

4 וזהו מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור¹⁹ עולמים הם בחינת מקום ודור דור הוא בחי' זמן הכל נמשך מבחי' מלכותך שהרי הזמן והמקום הם נבראים ומחודשים מאין ליש.

וזהו [המשמעות של] "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור": "עולמים" הם בחינת מקום, ו"דור ודור" הוא בחינת זמן; הכול נמשך מבחינת "מלכותך", שהרי הזמן והמקום נבראו והתחדשו מאין ליש.

הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור" מתפרש כמתייחס הן למרחב ("עולמים") והן לזמן ("דור ודור"). שניהם נמשכים ממלכותו של ה', שכן המרחב והזמן עצמם נבראו והובאו לידי מציאות מאין ליש.

שקודם בריאת העולם לא היה בחי' זמן ומקום כלל²⁰ ולא היו יכולים להיות נבראים שהם בעלי גבול בבחי' זמן ומקום

שהרי קודם בריאת העולם לא היו כלל בחינות של זמן ומקום, ולא יכלו להיברא נבראים המוגבלים בזמן ובמקום,

לפני הבריאה לא היו זמן ומקום כלל. נבראים, שמעצם טבעם נתונים בגבולות הזמן והמקום, לא יכלו להתהוות מצד עצמם.

אלא ע"י בחיי מלכותו ית' שבה שי"ך בחיי זמן מלך מלך ימלוך כו' משא"כ באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה עצמו שכשמו כן הוא אין לו סוף²¹ כו'.

אלא באמצעות בחינת מלכותו יתברך, שאליה שייכת בחינת הזמן: "מלך מלך ימלוך כו'". מה שאין כן באור אין סוף ברוך הוא עצמו, שכשמו כן הוא: אין לו סוף וכו'.

הבריאה אפשרית רק באמצעות מלכותו של ה', שאליה שייך הזמן, כפי שעולה מלשון התפילה "מלך מלך ימלוך כו'". אור אין סוף עצמו אינו מוגבל כלל: כשמו, אין סוף, הוא חסר קץ.

5 ולפי שהחיות נמשך מבחי מלכותו ית' היא בחי צדק לכך מלאה ימינך²² בחי ימין וחסד

ומכיוון שהחיות נמשכת מבחינת מלכותו יתברך, שהיא בחינת צדק (יושר), לכן נאמר "מלאה ימינך": בחינת ימין וחסד (טוב לב),

מכיוון שהחיות נמשכת ממלכות, שהיא בחינת "צדק", הפסוק אומר שצדק זה ממלא את "ימינו" של ה'. הימין מסמל חסד: החיות הניתנת באמצעות המלכות היא מעשה של חסד.

כמאמר מכלכל חיים בחסד וכתוב ואתה מחיה את כולם²³ וצבא השמים לך משתחווים פי' כי לפי שאתה מחיה את כולם לכך וצבא השמים לך משתחווים בבחי בטול והתכללות.²⁴

כפי שנאמר: "מכלכל חיים בחסד"; וכן כתוב: "ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחווים". פירוש הדבר הוא שמכיוון שאתה מחיה את כולם, לכן "צבא השמים לך משתחווים", בבחינת ביטול והתכללות.

שני מקורות תומכים בכך: "מכלכל חיים בחסד", מתוך תפילת העמידה היומית, והפסוק בנחמיה: "ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחווים". מכיוון שה' נותן להם חיים, צבאות השמים משתחווים לפניו, מעמידים את עצמם בביטול ונכללים בו.

6 והנה בחי בטול זה הוא באור א"ס ב"ה הנמשך ומתלבש בבחינת מלוכה להחיותם כי אליו ולא למדותיו^{25,26} כו'

הביטול הזה מכוון אל אור אין סוף, ברוך הוא, הנמשך ומתלבש בבחינת מלוכה כדי להחיותם; שכן [הכוונה היא] "אליו ולא למדותיו" וכו'.

ביטולם של צבאות השמים מופנה אל אור אין סוף עצמו, כפי שהוא מתלבש במלוכה כדי להחיותם, ולא אל המלוכה כשלעצמה. העיקרון "אליו ולא למדותיו", שפרדס רמונים מצטט מן הספרי, מלמד שפונים אל ה' עצמו ולא אל המדות שדרכן הוא פועל.

וזהו זכר רב טובך²⁷ יביעו וצדקתך ירננו פי' טובך הוא השפעה וחיות שנמשך מעולם ועד עולם

וזו משמעות הפסוק "זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו". "טובך" הוא השפע והחיות הנמשכים מעולם לעולם,

כאן הפסוק בתהילים קמה, ז' נדרש בעיון. "טובך" הוא השפע האלוהי והחיות העוברים מעולם אחד למשנהו, כלפי מטה.

כמ"ש אמרו צדיק כי טוב²⁸ שהטוב הוא בחינת צדיק שהוא המקשר ומשפיע מעולם ועד עולם כמו שכתוב כי כל בשמים ובארץ²⁹ ותרגומו דאחיד כו'

כמו שנאמר "אמרו צדיק כי טוב": ה"טוב" הוא בחינת הצדיק (צדיק, אדם צדיק), שהוא המקשר ומשפיע מעולם לעולם, כמו שנאמר "כי כל בשמים ובארץ", ותרגומו [מפרש זאת] "דאחיד" וכו'.

הנביא ישעיהו אומר "אמרו צדיק כי טוב", ובפשטות הפסוק מבטיח טוב לצדיק; המאמר דורש את הדברים כך שהטוב הוא בחינת הצדיק, ומקשר בין הטוב לבין הצדיק, המחבר בין עולם אחד למשנהו ומעביר הלאה את השפע. הפסוק "כי כל בשמים ובארץ", שהתרגום מבאר במילה "דאחיד", מובא כדי להראות את תפקידו כמקשר.

ורב טובך היינו כמה רבוא רבבות מדרגות עד אין קץ שהן בבחינת השתלשלות וירידת המדרגות מעולם ועד עולם עד שיאיר אור א"ס ב"ה בבחינת מלכותו ולהיות נבראים עד אין קץ.

ו"רב טובך" פירושו רבוא רבבות של מדרגות, עד אין קץ, המשתייכות לסדר ההשתלשלות ולירידת המדרגות מעולם לעולם, עד שאור אין סוף, ברוך הוא, יאיר בבחינת מלכותו, כדי להוות ולהחיות נבראים עד אין קץ.

"רב טובך" מתייחס לאינספור המדרגות שדרכן האור יורד, מעולם לעולם. בתום הירידה הזאת, אור אין סוף מאיר באמצעות מלכותו של ה', כדי לברוא ולקיים יצורים עד אין קץ.

7 והנה פ"י זכר רב טובך³⁰ היינו שרק בחי' זכר והארה מבחינת רב טובך יביעו ולכך ירננו

כעת, פירוש "זכר רב טובך" הוא שהם מביעים רק את בחינת "זכר" והארה מבחינת "רב טובך"; ולכן "ירננו",

"זכר" (zecher) פירושו רושם בלבד: המלאכים מקבלים רק הארה מטובו הרב של ה'. לכן הם "שרים", מתוך כמיהה לדבר שאין להם השגה מלאה בו.

שמשותקים ונכספים להתכלל באור א"ס ב"ה שאומרים איה מקום כבודו כו' רק שאין להם השגה באור א"ס ב"ה עצמו אלא ע"י בחינת מלוכה ובחינת צדקתך.

שהם משותקים וכוספים להיכלל באור אין סוף, ברוך הוא, ואומרים: "איה מקום כבודו" וכו'. אלא שאין להם השגה באור אין סוף, ברוך הוא, עצמו, אלא באמצעות בחינת המלוכה ובחינת "צדקתך".

המלאכים משותקים להיכלל באור אין סוף, ושואלים, במילות הקדושה: "איה מקום כבודו". הם אינם יכולים להשיג את אור אין סוף עצמו; הם מגיעים אליו רק באמצעות המלכות, "צדקתך".

קטע 3 • 81-9

שירה בערב

8 וזהו רננה ברמשא רמשא היא מדת לילה³¹ היא בחינת מלכותו ית' מלכותך מלכות כל עולמים מלשון העלם³² כוי ועי' רמזו בגמרא שצריך להזכיר מדת לילה ביום³³

וזו [הכוונה ב] "רננה ברמשא": "רמשא" היא מידת הלילה, בחינת מלכותו של ה' יתברך — "מלכותך מלכות כל עולמים"; "עולמים" הוא מלשון העלם וכו'. ועל כך רמזו בגמרא, שצריך להזכיר את מידת הלילה ביום,

כעת מוסבר הביטוי של הזוהר, "רננה ברמשא". ערב, מידת הלילה, הוא מלכות, מלכות ה', משום שהמילה "עולם" קשורה למילה "העלם"; בגמרא דורשים את אותן האותיות גם במשמעות של הסתרה. הרמז בדברי הגמרא שצריך להזכיר את מידת הלילה ביום מכוון לכך.

דהיינו כמו שמבואר בזהר לאכללא כוי³⁴ שעיי שמיגים החשך וההעלם של אא"ס [אור אין סוף] ב"ה ישת חשך סתרו³⁵ לכך הם משתוקקים ונכספים אליו ית' וכמ"ש נפשי אויתך בלילה³⁶ פי' שאומר להקב"ה הרי נפשי אתה לכך אויתך.

כלומר, כפי שמבואר בזהר: "לאכללא" וכו' — מכיוון שהם משיגים את החושך וההעלם של אור אין סוף ברוך הוא, "ישת חשך סתרו", הם משתוקקים ונכספים אליו יתברך. וכמו שכתוב "נפשי אויתך בלילה"; פירוש הדבר הוא שהוא אומר להקדוש ברוך הוא: "הרי נפשי אתה, לכך אויתך".

הזוהר מדבר על "לאכללא" — הכללת הלילה ביום. משום שהמלאכים משיגים שה' נסתר, "ישת חשך סתרו", הם כמהים אליו ביתר שאת. דברי ישעיהו "נפשי אויתך בלילה" מתפרשים בפשטות כהשתוקקות לה' בכל הנפש, ונדרשים כאמירה של האדם להקדוש ברוך הוא: "הרי נפשי אתה, לכך אויתך".

מפני שהחיות הזה הוא מוסתר בבחינת לילה והעלם ולכך תגדל התשוקה והכוסף להיות אויתך וכנודע שלא שייך אהבה ותשוקה להתאוות תאוה אלא במי שחסר לנפשו הדבר שמתאוה אליו.

מכיוון שחיות זו נסתרת בבחינת לילה והעלם, התשוקה והכיסופים גדלים, כדי להיות [כמצב של] "אויתך". וכידוע, אהבה ותשוקה — "להתאוות תאוה" — שייכות רק למי שהדבר שהוא משתוקק אליו חסר לנפשו.

מכיוון שהחיות נסתרת, כמו בלילה, הכיסופים גוברים. אדם משתוקק רק לדבר שחסר לו; אין הוא משתוקק לדבר שכבר יש לו.

9 וזהו ענין בואו לפניו ברננה³⁷ ממטה למעלה לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית לדבקה בו ית' ע"י רננה בבחינת רמשא ומדת לילה היא בחינה שמוסתר ומלוכש בה אור א"ס ב"ה בבחינת העלם והסתר.

וזהו עניינה של "בואו לפניו ברננה": עלייה מלמטה למעלה, יציאה מנרתק הגוף ומלבושי הנפש הבהמית, כדי להידבק בו יתברך באמצעות רינה בבחינת הערב ובמידת הלילה. זו בחינה שבה אור אין סוף ברוך הוא נסתר ומלוכש, בהעלם ובהסתר.

"בואו לפניו ברננה" מבטא עלייה מלמטה למעלה: מאמץ הנשמה לצאת מגבולות הגוף ומלבושי הנפש הבהמית ולהידבק בה'. רינה זו שייכת לערב, למידת הלילה — לבחינה שבה אור אין סוף נסתר ומלוכש. בהמשך תורה אור (מגילת אסתר) אדמו"ר הזקן חוזר למאמר הזה ומיישם אותו על אסתר, שעליה נאמר "בערב היא באה ובבקר היא שבה": העלייה שייכת ללילה, וההמשכה — ליום.

קטע 4 • 101-11

שמחה בבוקר

10 וזהו ענין בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] ואהבת וגו' דהיינו שלכבו יבין איך שברוך ונמשך שם הארה מאור א"ס ב"ה להיות כבוד מלכותו והארה ההיא היא לעולם ועד למטה עד אין קץ כו'

וזהו עניינם של "בשכמל"ו" ו"ואהבת וגו'": כלומר, שלכו יבין כיצד "ברוך" פירושו נמשך, ו"שם" הוא הארה מאור אין סוף ברוך הוא, כדי להיות "כבוד מלכותו"; והארה זו היא "לעולם ועד", למטה עד אין קץ וכו',

בקריאת שמע, "בשכמל"ו" בא לאחריה "ואהבת". המאמר דורש את המילים אחת לאחרת: "ברוך" פירושו נמשך; "שם" הוא הארה בלבד מאור אין סוף; היא נעשית "כבוד מלכותו"; ו"לעולם ועד" פירושו שההארה נמשכת למטה עד אין קץ.

שע"י יבוא לאהבה את הוי"ה הוא אור א"ס ב"ה ממש להיות אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך³⁸ וגו' לאדבקא רוחא ברוחא.^{39,40}

ועל ידי כך יבוא לאהוב את הוי", שהוא אור אין סוף ברוך הוא ממש, כדי שיהיה "אלהיך", "בכל לבבך ובכל נפשך" וגו', "לאדבקא רוחא ברוחא".

הבנת הדברים מביאה את האדם לאהוב את הוי", את אור אין סוף עצמו, "בכל לבבך ובכל נפשך". הזוהר מתאר אהבה כזו כדבקות "לאדבקא רוחא ברוחא".

אך כל זה הוא בבחינת ממטה למעלה בואו לפניו שאזי הוא ברננה וכך צריך להיות תחילת עבודת האדם כברייתו של עולם בריש' חשוכא והדר נהורא⁴¹

אבל כל זה הוא בבחינה של מלמטה למעלה, "בואו לפניו", שאז העבודה היא "ברננה". וכך צריכה להיות תחילת עבודת האדם, בדומה לבריאת העולם: "בריש' חשוכא והדר נהורא".

אהבה זו היא עדיין עלייה מלמטה למעלה, "בואו לפניו", ולכן היא "ברננה". עבודת האדם צריכה להתחיל כך, כפי שמתארת הגמרא את בריאת העולם: תחילה חושך ואחר כך אור.

מדת יום היינו המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בעולמוי [בעולמות] אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] בחינת עבדו את⁴² ה' בשמחה שזהו יתרון ומעלת הנשמות על המלאכים שהמלאכים אין להם רק בחינת רנה בלבד שהיא בחי' העלאה והתכללות ממטה למעלה

מידת היום היא המשכת אור אין סוף ברוך הוא מלמעלה למטה, כדי להתלבש בעולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשיה; זו הבחינה של "עבדו את ה' בשמחה". בכך יתרון ומעלתן של הנשמות על המלאכים: למלאכים יש רק בחינת רננה, שהיא עלייה והתכללות מלמטה למעלה,

"יום" הוא התנועה ההפוכה: אור אין סוף נמשך מלמעלה למטה לתוך ארבעת העולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — וזוהי "עבדו את ה' בשמחה". בכך הנשמות עולות על המלאכים, שעבודתם היא רננה בלבד, עלייה מלמטה למעלה.

משא"כ נשמת ישראל יש להם עבודה נוספת בבחי' המשכה מלמעלה למטה מההעלם אל הגילוי שכל שמחה היא התגלות הפנימיות וכו'

ואילו לנשמות ישראל יש עבודה נוספת, בבחינת המשכה מלמעלה למטה, מן ההעלם אל הגילוי; שהרי כל שמחה היא גילוי הפנימיות וכו',

לנשמות ישראל יש עבודה נוספת: להמשיך אלקות מלמעלה למטה ולהביא את הנסתר לידי גילוי. שמחה מוגדרת כגילוי של מה שבפנימיות.

כנודע שבחי' שמחה זו היא מהמשכת אור א"ס ב"ה בתומ"צ [בתורה ומצות] (שנתנו לישראל דוקא משא"כ המלאכים בקשו תורה תנה הודך על השמים⁴³ ולא ניתן כו').

כידוע, שמחה זו באה מהמשכת אור אין סוף ברוך הוא בתורה ובמצוות, שניתנו לישראל דווקא, ואילו המלאכים ביקשו את התורה — "תנה הודך על השמים" — והיא לא ניתנה להם וכו'.

שמחה זו באה מאור אין סוף הנמשך באמצעות התורה והמצוות, שניתנו לישראל ולא למלאכים. הגמרא מספרת שהמלאכים ביקשו שהתורה תישאר בשמים, ואמרו "תנה הודך על השמים", אך היא לא ניתנה להם.

וכמ"ש והיו הדברים האלה⁴⁴ אשר אנכי מצוך היום וגו' אנכי מי שאנכי⁴⁵ כו'

וכמו שכתוב: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו' — "אנכי מי שאנכי" וכו'.

את הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך" דורשים כאומר שהמצוות באות מ"אנכי מי שאנכי", מעצמותו של ה'. המאמר הראשון בתורה אור (בראשית) דורש את הפסוק באותו אופן: באמצעות "הדברים האלה" מתגלה אלקותו העצמית של ה' והתורה באה לידי התהוות.

כי הגם שממטה למעלה כתיב בואו לפניו ברננה שא"א להיות בחי' העלאה והתכללות כ"א בבחי' צדקתך⁴⁶ ובחי' רננה ברמשא אבל מלמעלה למטה אור א"ס ב"ה מאליו וממילא נמשך גם מבחי' אנכי מי שאנכי כי לפניו ית' כחשיכה כאורה.⁴⁷

כי אף שמלמטה למעלה כתוב "בואו לפניו ברננה", שכן עלייה והתכללות אפשריות רק בבחינת "צדקתך" ובבחינת "רננה ברמשא", מכל מקום מלמעלה למטה אור אין סוף ברוך הוא נמשך מאליו וממילא, גם מבחינת "אנכי מי שאנכי", שהרי לפניו יתברך "כחשיכה כאורה".

בעלייה מלמטה למעלה הנשמה יכולה לעלות רק באמצעות מלכות, "צדקתך", הרננה של הערב. אולם מלמעלה למטה אור אין סוף נמשך מאליו, אפילו מעצמותו של ה'; לפניו "כחשיכה כאורה", ולכן ההעלם אינו מעכב אותו.

11 וכמ"ש המשפילי לראות⁴⁸ בשמים ובארץ שמים וארץ רוחניות וגשמיות הכל שוה לפניו ית' השוה ומשוה קטן וגדול.⁴⁹

כפי שנאמר: "המשפילי [עצמו] לראות בשמים ובארץ" — שמים וארץ, רוחניות וגשמיות, שווים כולם לפניו יתברך, "השוה ומשוה קטן וגדול".

התהילים מתאר את ה' כמי שמשפיל את עצמו להביט בשמים ובארץ כאחד: מבחינתו, הרוחני והגשמי שווים. הביטוי "השוה ומשוה קטן וגדול" לקוח מהפיוט לימים הנוראים "האוחז ביד".

והמשכה זו היא ע"י תומ"צ [תורה ומצות] הדברים האלה אשר אנכי⁵⁰ וגוי רמ"ח מצות הם רמ"ח איברין דמלכא⁵¹ דהיינו כמשל האיברים שבהם מלובשת הנשמה ובהמשכת האיברים נמשכת גם הנשמה המלובשת בהם.

והמשכה זו נעשית באמצעות התורה והמצוות: "הדברים האלה אשר אנכי" וגוי. רמ"ח המצוות הן "רמ"ח איברין דמלכא"; כלומר, כמו במשל האיברים שהנשמה מלובשת בהם: כשממשיכים את האיברים, נמשכת גם הנשמה המלובשת בהם.

ההמשכה הזו באה באמצעות התורה והמצוות. רמ"ח מצוות עשה נקראות "רמ"ח איברין דמלכא": כשם שהנשמה נעה לכל מקום שאליו מניעים את האיברים שהיא ממלאת, כך אורו של ה' נמשך יחד עם קיום המצוות.

ודרך כלל נחלקים לגי' קוין חסד דרועי' [דרועא] ימינא⁵² היא בחי' צדקה כו' ותורה היא קו הממוצע (וכנודע שהתורה היא בחינת אברים הפנימיים ושאר מצות הם אבריי' [אברים] החיצוניים כו').⁵³

בדרך כלל הן נחלקות לשלושה קווים: "חסד דרועי' ימינא" — בחינת הצדקה וכו'; והתורה היא הקו האמצעי. (כידוע, התורה היא בחינת האיברים הפנימיים, ואילו שאר המצוות הן האיברים החיצוניים וכו').

המצוות נחלקות לשלושה קווים: מימין קו החסד, שאליו שייכת הצדקה; והתורה היא הקו האמצעי. ההערה שבסוגריים משווה את התורה לאיברים הפנימיים ואת שאר המצוות לאיברים החיצוניים.

וזהו עבדו את⁵⁴ ה' הוא א"ס ב"ה הנמשך אורו מלמעלה למטה בתורה ועבודה כו' בשמחה היא שמחה של מצוה ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] וכן לדבר הלכה⁵⁵ והשמחה היא מבחי גילוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש על נפשם כו'.

וזהו פירוש "עבדו את ה'": אין סוף, ברוך הוא, שאורו נמשך מלמעלה למטה באמצעות התורה והעבודה וכו'. "בשמחה" — זו שמחת המצווה, וחכמינו ז"ל אמרו: "וכן לדבר הלכה"; והשמחה נובעת מבחינת גילוי אור אין סוף ברוך הוא ממש על נפשם וכו'.

"עבדו את ה'" מתייחס לאין סוף, שאורו נמשך למטה באמצעות התורה והעבודה; "בשמחה" היא שמחת המצווה, שחכמים מרחיבים גם ללימוד הלכה. שמחה זו היא גילוי אור אין סוף עצמו בנפש.

והיינו ע"י כי באו לפנינו ברננה תחלה⁵⁶ כנ"ל והכתוב מדבר מלמעלה למטה עבדו את ה' בשמחה והיאך תבואו למדרגה זו כשתבאו לפניו ברננה:

וזה נעשה על ידי שתחילה "באו לפניו ברננה", כפי שנתבאר לעיל. הפסוק מדבר מלמעלה למטה: "עבדו את ה' בשמחה"; וכיצד תגיעו למדרגה זו? כאשר "תבאו לפניו ברננה".

השמחה הזאת באה רק לאחר שתחילה "באו לפניו ברננה". הפסוק נקרא כמדבר מלמעלה למטה: תחילתו מצווה על השמחה, והמשכו מלמד כיצד להגיע אליה — באמצעות הרינה.

קטע 5 • 12-15

ציון: המצוות כסימנים

12 ובוזה יובן מ"ש רני ושמחי בת ציון⁵⁷ כי כנ"י [כנסת ישראל] בגלות נק' בת ציון. וביאור ענין ציון יובן בהקד"י [בהקדים] להבין מ"ש ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללו יה.

בכך יובן הכתוב: "רני ושמחי בת ציון", שכן כנסת ישראל בגלות נקראת "בת ציון". כדי לבאר את עניינה של "ציון", יש להקדים ולהבין את הכתוב: "ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללו יה".

המאמר חוזר לפסוק הפותח אותו. בגלות כנסת ישראל, כלומר עם ישראל כולו, נקראת "בת ציון". כדי להסביר את עניינה של "ציון", המאמר פונה לפסוק בתהילים הקושר בין מלכות ה' לציון.

וביאור הענין כי להיות ימלוך ה' לעולם בחינת מקום לדור ודור בחינת זמן היינו ע"י בחינת ציון.

ביאור העניין הוא ש[כדי שיתקיים] "ימלוך ה' לעולם" — בחינת המקום — [ו] "לדור ודור" — בחינת הזמן — הדבר נעשה באמצעות בחינת "ציון".

בפסוק "ימלוך ה' לעולם", המילה "לעולם" משמעותה גם "עולם", ולכן היא מייצגת את המקום; "לדור ודור" מייצג את הזמן. מלכות ה' על שניהם נמשכת באמצעות "ציון".

כי הנה כתיב בצלמנו כדמותנו⁵⁸ הן רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא⁵⁹ והיינו רוחניות המצות ורוחניות התורה כמן שהן למעלה באור א"ס ב"ה שהן הן בצלמנו ממש.

שהרי נאמר "בצלמנו כדמותנו" — אלו "רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא". כלומר, הרוחניות של המצוות (mitzvos) ושל התורה כפי שהן למעלה באור אין סוף ברוך הוא, הן עצמן בחינת "בצלמנו ממש".

האמירה "בצלמנו כדמותנו" מתפרשת לאור דברי תיקוני זהר (תיקוני זהר), שלפיהם המצוות הן "רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא". המציאות הרוחנית שלהן, כפי שהיא קיימת למעלה באור אין סוף, היא בחינת "בצלמנו ממש".

אך גשמיות המצות כמו שנתלבשו בענינים גשמיים ציצית של צמר ותפלין על הקלף הם רק בחינת ציון מלשון סימן כמו ציון המצוינת⁶⁰

אבל הצד הגשמי של המצוות, כפי שהתלבשו בענינים גשמיים — ציצית (tzitzis) מצמר ותפלין (tefillin) על קלף — אינו אלא בחינת "ציון", מלשון סימן, כמו "ציון המצוינת".

המצוות הגשמיות, כגון ציצית מצמר ותפלין הכתובים על קלף, הן בחינת "ציון", משום שציון היא סימן או סמן. הביטוי "ציון המצוינת", מתפילות ההושענות, משחק על אותו שורש.

דהיינו שהמצות הגשמיות הם רומזים להרוחניות⁶¹ שבהם ועל ידם נמשך רוחניות אור א"ס ב"ה כלומר, המצוות הגשמיות רומזות לרוחניות שבהן, ובאמצעותן נמשכת למטה הרוחניות של אור אין סוף ברוך הוא, סימן מצביע על דבר שמעבר לו: המצוות הגשמיות מצביעות על המציאות הרוחנית שבהן, ובאמצעותן אור רוחני זה נמשך למטה.

כמו טלית וציצית של צמר בבחינת עטה אור כשלמה⁶² לבושיה כתלג חיור⁶³ ושער רישיה כעמר נקא כי ציצית הן בחינת שערות כו'.⁶⁴

כמו טלית (tallis) וציצית של צמר, שהן בבחינת "עטה אור כשלמה", "לבושיה כתלג חיור" ושער רישיה כעמר נקא", שהרי הציצית הן בחינת שערות וכו'.

הטלית וציציות הצמר שלה מזכירות פסוקים המתארים את ה' כמי ש"עטה אור כשלמה", שלבושו "כתלג חיור" ושער ראשו "כעמר נקא". הציציות מקבילות ל"שערות": חוטים גשמיים המצביעים על מציאות רוחנית.

13 וע"ד זה כל המצות וכן התורה ע"י עסק התורה בגשמיות שנתלבשה בענינים גשמיים נמשך אור תורה העליונה הרוחנית שמדברת בענינים רוחניים.

וכך גם בכל המצוות, וכן בתורה: באמצעות העיסוק בתורה בצורתה הגשמית, כפי שהתלבשה בענינים גשמיים, נמשך אור התורה העליונה, הרוחנית, העוסקת בענינים רוחניים.

כך הוא גם בכל מצווה ובכל לימוד תורה. התורה כפי שאנו לומדים אותה עוסקת בענינים גשמיים, ובכל זאת לימודה ממשיך את אור התורה העליונה, העוסקת במציאות רוחנית.

והרי התורה והמצות גשמיות הם סימנים וציונים להרוחניות. ובהן ועל ידן נמשך אור התורה והמצות מרוחניות לגשמיות והן הן בחי מקור להיות בחי מקום וזמן.

הרי התורה והמצות הגשמיות הן סימנים וציונים לרוחניות. בהן ועל ידיהן נמשך אור התורה והמצות מן הרוחניות אל הגשמיות, והן עצמן משמשות בחינת מקור לקיומן של בחינות המקום והזמן.

אם כן, התורה והמצות הגשמיות הן "סימנים" של הרוחניות. באמצעותן עובר האור מן הרוחניות אל הגשמיות, והן עצמן מקור המקום והזמן; לכן מלכות ה' על המקום והזמן באה "דרך ציון".

14 וע"ד זה תקנו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] ברכות המצות לפני כל מצוה ברוך אתה וכו' כי ברוך מלשון המברך הגפן⁶⁵ שכופף ראש הזמורה לארץ ומשם צומח גפן אחר והיינו בחי השפעה והברכה מעולם ועד עולם

בדומה לכך תיקנו חכמינו ז"ל לומר ברכות על המצוות לפני כל מצווה: "ברוך אתה וכו'". המילה "ברוך" היא מלשון "המברך הגפן": הוא מכופף את קצה הזמורה אל הקרקע, ומשם צומחת גפן נוספת. זהו עניין של השפעה וברכה מעולם לעולם.

בברכה הנאמרת לפני כל מצווה, "ברוך אתה", מופיעה המילה "ברוך". המאמר קושר אותה למונח שבמשנה לתיאור הברכה גפן: מכופפים זמורה וטומנים אותה בקרקע, וכך צומחת ממנה גפן חדשה. הברכה פירושה אפוא המשכת שפע מעולם אחד לעולם שאחריו.

לכן כתיב גבי יוסף ויקראו לפניו אברך^{67, 66} לפי שהיה צדיק המקשר ומשפיע⁶⁸ ומברך מעולם ועד עולם.⁶⁹

לכן נאמר על יוסף: "ויקראו לפניו אברך", מפני שהיה צדיק המקשר ומשפיע ומברך מעולם ועד עולם.

כשיוסף התמנה לשליט, קראו לפניו "אברך". בפשטות, זו קריאה לכרוע ברך; המאמר שומע בה גם רמז להברכה גפן, המונח שממנו נובעת המילה "ברוך". יוסף היה צדיק המקשר בין העולמות ומעביר את השפע ביניהם; הטקסט מוסיף את הפועל "מְבָרֵךְ", במשמעות של מתמשך, מונח המתאר את הברכה התיכון במשכן שעבר מקצה אל קצה.

15 וענין ברכה זו⁷⁰ הוא להיות המשכה והברכה מעולם ועד עולם כדי להיות גילוי מלך העולם להיות בחינת עולם בבחינת מלך

עניינה של ברכה זו הוא שתהיה המשכה וברכה מעולם לעולם, כדי שתתגלה בחינת "מלך העולם", כלומר שבחינת עולם תהיה בבחינת מלך,

תכליתה של הברכה היא להמשיך את השפע מעולם לעולם, עד שה' יתגלה כ"מלך העולם", כפי שנאמר במילות הברכה. ה"עולם" אמור להפוך למקום שבו מורגשת מלכותו.

דהיינו שיהא גילוי מלכותו ית' נראה לעין כל העולם שלא יהא העולם בבחינת העלם והסתר על בחינת מלוכה.

כלומר, שהתגלות מלכותו של ה' תהיה גלויה לעיני העולם כולו, כדי שהעולם לא יהיה בבחינת העלם והסתר על בחינת המלכות.

המטרה היא שמלכות ה' תהיה גלויה לעיני העולם כולו, כך שהעולם כבר לא יסתיר אותה.

וכדי להיות גילוי זה אומרים ברוך שיהא ברוך ונמשך בחינת הוי"ה בבחינת אלקינו ומשם יצמח גילוי בחינת מלוכה כמו ענין הברכת הגפן הנ"ל.

וכדי שהתגלות זו תבוא, אומרים "ברוך", כדי שבחינת הוי' תהיה מבורכת ותימשך בבחינת "אלקינו"; ומשם תצמח התגלות בחינת המלכות, בדומה לענין הברכת הגפן שנוכר לעיל.

במילות הברכה, המילה "ברוך" פירושה המשכה של בחינת הוי' — השם שמבטא את ה' שמעבר לעולם — אל בחינת "אלקינו", כלומר אלקים כאלקינו, השם שבו ה' מוסתר בתוך הטבע. משם צומחת מלכותו ומתגלית, כמו הגפן החדשה הצומחת מן הענף שהבריכו.

קטע 6 • 161-17

ציון ובת ציון

16 והנה כשיש אתערותא דלתתא אזי נקי כנסת ישראל בבחי' ציון וסימן לאור הרוחני הנשפע ונמשך בה.⁷¹

כאשר יש אתערותא דלתתא, כנסת ישראל נקראת בבחינת "ציון", כסימן לאור הרוחני שזורם ונמשך לתוכה.

כאשר עם ישראל נוקט יוזמה — אתערותא דלתתא — כנסת ישראל עצמה היא "ציון": סימן לאור הרוחני שזורם לתוכה. הצמח צדק, ב"אור התורה" המצוטט בהערת קה"ת, מוסיף שכנסת ישראל מקבלת אז את כל האורות מלמעלה בתוך היסוד שלה, הנקרא "נקודת ציון".

אבל בגלות נקרא [נקראת] בת ציון שהיא רק בחינת מקבל מבחי' ציון

אבל בגלות היא נקראת "בת ציון", מפני שהיא בבחינת מקבלת בלבד מבחינת ציון.

בגלות, בלי יוזמה כזאת, כנסת ישראל היא רק "בת ציון" — מי שמקבלת מציון.

וכנודע בזהר⁷² מענין איש מזריע תחילה יולדת נקבה דהיינו כשאין אתערותא דלתתא שאזי היא בחינת בת משא"כ ולציון יאמר איש ואיש⁷³ וגוי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר⁷⁴ בחיי חסדים

וכידוע בזהר בעניין [ההוראה] "איש מזריע תחילה יולדת נקבה": כלומר, כשאין אתערותא דלתתא, היא בבחינת "בת". אין זה כך [במקרה של] "ולציון יאמר איש ואיש וגוי": "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" — בחינת חסדים (השפעות של חסד),

המאמר מביא הוראה הידועה מהזהר בעניין ההתעכרות: כאשר האיש מזריע תחילה, נולדת בת, וזהו המצב שבו אין אתערותא דלתתא. אבל על ציון נאמר "ולציון יאמר איש ואיש": כאשר האישה מזריעה תחילה, נולד זכר, והמאמר קושר זאת לחסדים.

דהיינו בהקדים⁷⁵ בחינת רינה ושמחה כנ"ל להיות בואו לפניו ברננה⁷⁶ בבחי' רננה ברמשא ממטה למעלה.⁷⁷

כלומר, כאשר מקדימים את בחינת הרינה והשמחה, כפי [שהוסבר] לעיל, כדי להיות [במצב של] "בואו לפניו ברננה", בבחינת "רננה ברמשא" — מלמטה למעלה.

יזומתה של כנסת ישראל פירושה להקדים את הרינה והשמחה שתוארו לעיל: "בואו לפניו ברננה" — העלייה מלמטה למעלה, "רננה ברמשא".

17 וע"ד זה תקנו פסוקי דזמרה להקדים שבחו של מקום כדי שיתפעל הלב. וכן יוצר אור וענין קדושת המלאכים

ברוח זו [חז"ל] תיקנו את פסוקי דזמרה, כדי להקדים את שבחו של מקום וכך לעורר את הלב. וכך גם [ברכת] "יוצר אור" וענין קדושת המלאכים:

אותו סדר מעצב גם את תפילת שחרית. פסוקי דזמרה, פסוקי השבח, נאמרים תחילה כדי לעורר את הלב, ולאחריהם באה ברכת "יוצר אור", המתארת כיצד המלאכים מקדישים את ה'.

איך כי והאופנים ברעש גדול כוי הכל הוא בבחי' ממטה למעלה בבחינת רינה לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית כוי

כיצד "והאופנים ברעש גדול כוי": כל זה הוא בבחינת עלייה מלמטה למעלה, בבחינת רינה, כדי לצאת מנרתק הגוף ומלבושי נפש הבהמית כוי.

ברכת "יוצר אור" מתארת את האופנים, סוג של מלאכים, עולים "ברעש גדול". כל זה הוא עלייה מלמטה למעלה: רינה שמרוממת את הנשמה אל מחוץ לגוף וללבושי נפש הבהמית.

ואח"כ היא עבודת השמחה בגילוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש על נפשו בק"ש [בקריאת שמע] וכו'

ואחר כך באה עבודת השמחה, בגילוי אור אין סוף ממש, ברוך הוא, על נפשו, בקריאת שמע וכו'.

רק לאחר מכן באה עבודת השמחה: גילוי אור אין סוף לנשמה בקריאת שמע.

משא"כ כשלא תוקדם בחיי הרינה אזי לא תשכון גלוי השמחה רק היא בחינת נקבה ומקבל מאתערוותא דלעילא שהרי מ"מ מאתערוותא דלעילא יורד ונמשך ואו"ס [אור אין סוף] ב"ה בכל מצוה שעשה וכדכתיב למעני למעני אעשה⁷⁸

אבל כאשר בחינת הרינה אינה קודמת, גילוי השמחה לא ישרה [שם]; אלא היא בבחינת נקבה ומקבלת מאתערוותא דלעילא. שהרי מכל מקום, מאתערוותא דלעילא יורד ונמשך אור אין סוף, ברוך הוא, בכל מצווה שעשה, כמו שכתוב: "למעני למעני אעשה" [זאת].

כאשר הרינה אינה קודמת, השמחה אינה יכולה לשרות בנשמה; האדם נשאר בבחינת מקבל בלבד, בבחינת "נקבה", של מה שבא מלמעלה. ואף על פי כן, אור אין סוף עדיין יורד ונמשך בכל מצווה שעשה, ביוזמתו של ה' — אתערוותא דלעילא — כמו שנאמר בישעיהו: "למעני למעני אעשה".

אלא שאינו כ"א בבחי' חיצונית משא"כ בואו לפניו להיות נכלל בבחי' פנימיות אינו אלא ברננה.

אלא שהוא בבחינת חיצונית בלבד; ואילו "בואו לפניו", כדי להיכלל בבחינת פנימיות, אפשרי רק "ברננה".

אך האור שמגיע בדרך זו נשאר בחיצונית; כדי להיכלל בפנימיות יש "לבוא לפניו ברננה".

קטע 7 • 18-19

נחמת הנביא

18 וזהו שבא הנביא לנחם את בני ישראל אפי' [אפילו] בזמן הגלות שנק' בת ציון ולא ציון שאעפ"כ [שאף על

פי כן] רני ושמחי והיינו מפני כי הנני בא⁷⁹ כוי

וזה הטעם לכך שהנביא בא לנחם את בני ישראל גם בזמן הגלות, שבו הם נקראים "בת ציון" ולא "ציון"; ואף על פי כן: "רני ושמחי". והטעם לכך הוא "כי הנני בא" וכוי.

כעת מוסברים דברי הנביא. גם בגלות, כאשר ישראל הם רק "בת ציון", הנביא אומר להם לשיר ולשמוח, משום ש"כי הנני בא".

כי הנה יש אתערוותא דלעילא שהיא לעילא לעילא מקום שאין אתערוותא דלתתא מגעת שם כלל הוא בחי' סובב כל עלמין ומשם יומשך גילוי שפע ואו"ס [ואור אין סוף] ב"ה גם בבחינת בת

שהרי יש אתערוותא דלעילא, התעוררות מלמעלה, שהיא גבוהה מאוד (לעילא לעילא), במקום שאליו אתערוותא דלתתא, התעוררות מלמטה, אינה מגיעה כלל; זו בחינת סובב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות. ומשם יימשך גילוי השפע ואור אין סוף, ברוך הוא, גם לבחינת "בת".

יש אתערוותא דלעילא גבוהה כל כך, ששום יוזמה אנושית אינה מגיעה אליה: סובב כל עלמין, האור המקיף את כל העולמות, גדול מכדי להיכנס לתוכם. משם יימשך אור גם ל"בת", למקבלת שלא עוררה את עצמה תחילה.

וזה יהיה לעתיד לבא שנא' [שנאמר] הנה ישכיל עבדי⁸⁰ ירום ונשא וגבה מאד ונחה עליו רוח⁸¹ ה' וגוי והריחו⁸² וגוי.

וכך יהיה לעתיד לבוא, כפי שנאמר: "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"; "ונחה עליו רוח ה'" וכו'; "והריחו" וכו'.

כך יהיה לעתיד לבוא, כפי שנאמר בנבואות ישעיהו על העבד, שעליו נאמר "ירום ונשא וגבה מאד", ועל "ונחה עליו רוח ה'".

19 וזהו ולציון יאמר איש ואיש יולד בה⁸³ פי שיהא הכל בבחי' איש אפי' [אפילו] בחי' בת

וזהו [הפירוש של] "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה": כלומר, הכול יהיה בבחינת "איש", אפילו הבחינה של "בת".

"ולציון יאמר איש ואיש יולד בה" נקרא כהבטחה שהכול יהיה במדרגת "איש", המשפיע, אפילו ה"בת".

והיינו מפני כי הוא יכוננה עליון שהמכון יהיה אור עליון מאד נעלה. וזהו כי הנני בא ושכנתי⁸⁴ בתוכך. הנני אני בעצמי כביכול אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש.

וזהו משום ש"הוא יכוננה עליון": המכון יהיה אור עליון, נעלה מאוד. וזהו [הפירוש של] "כי הנני בא ושכנתי בתוכך": "הנני" — אני בעצמי, כביכול, אור אין סוף ממש, ברוך הוא.

הדבר הוא משום ש"הוא יכוננה עליון": יסודה יהיה אור עליון ונעלה מאוד. "כי הנני בא ושכנתי בתוכך" פירושו שה' עצמו, כביכול, הוא אור אין סוף ממש.

קטע 8 • 201

נר חנוכה

20 וזהו ענין נר חנוכה שתקנו על פתח הבית⁸⁵ מבחוץ והוא כענין פתחו לי שערי צדק⁸⁶

וזהו עניינו של נר חנוכה, שתיקנו [חכמים] בפתח הבית מבחוץ. הדבר דומה לענין "פתחו לי שערי צדק",

נר חנוכה מוצב בכניסה לבית, מבחוץ. המאמר קושר זאת לפסוק "פתחו לי שערי צדק".

פי' שערי צדק הם בחי' מבוא להיות בחי' צדקתך ירננו⁸⁷ שע"ד זה תקנו פסוקי דזמרה

כלומר, "שערי צדק" הם בחינה של מבוא אל הבחינה של "צדקתך ירננו"; בהתאם לכך תיקנו [חכמים] את פסוקי דזמרה.

"שערי צדק" הם המבוא אל "צדקתך ירננו" — השירה המכוונת למלכות, הפותחת את הדרך פנימה. פסוקי דזמרה תוקנו למטרה זו.

אך מי שהוא מבחוץ לפתח שאין לו בחי' רננה והתפעלות הלב לא מפני זה יאבד ח"ו [חס ושלום] גלוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה על נפשו

אבל מי שנמצא מחוץ לפתח, ואין בו בחינה של שירה והתעוררות הלב, לא יאבד חלילה משום כך את גילוי אור אין סוף ברוך הוא על נפשו.

מי שעומד מחוץ לשער, בלי שירה והתעוררות הלב, אינו מאבד חלילה משום כך את גילוי אור אין סוף.

אלא תקנו להדליק אור ושמן על הפתח מבחוץ שגם מבחוץ לפתח יומשך אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בכל מצוה שעושה [שעושה] ותורה שלומד.

אלא תיקנו [חכמים] להדליק אור ושמן בפתח מבחוץ, כדי שגם מחוץ לפתח יימשך אור אין סוף ברוך הוא בכל מצווה שהוא עושה ובתורה שהוא לומד [כולה].

לכן הציבו [חכמים] את האור והשמן בפתח, מבחוץ: גם מחוץ לשער נמשך אור אין סוף לכל מצווה שאדם עושה ולכל התורה שהוא לומד.

ולא עוד אלא⁸⁸ שתקנת חכמים היתה להדליק על הפתח הסמוך לרשות הרבי' [הרבים] מבחוץ⁸⁹ דהיינו ברשות הרבים ממש מקום הקליפות לאהפכא חשוכא לנהורא כו' וזהו ונלוו גוים רבים אל⁹⁰ ה':

ולא זו בלבד, אלא תקנת חכמים הייתה להדליק בפתח הסמוך ביותר לרשות הרבים, מבחוץ — כלומר, ברשות הרבים ממש, מקום הקליפות (הכוחות המסתירים את הקדושה), כדי להפוך את החושך לאור וכו'. וזהו "ונלוו גוים רבים אל ה'":

יתרה מזו, את הנר מניחים ליד הדלת הסמוכה ביותר לרשות הרבים, מקום הקליפות, הכוחות המסתירים את הקדושה, כדי להפוך את החושך עצמו לאור. זהו פשר הפסוק הבא בהפטרה: "ונלוו גוים רבים אל ה'".

בעבודה

עבודת האדם צריכה להתחיל ב"שירה": עליו להבין כיצד אור ה' נסתר ומתלבש במלכותו בעולם, עד שלכו מתמלא כיסופים אליו ומתעורר, כפי שקורה בפסוקי דזמרה שלפני קריאת שמע. רק לאחר מכן יכולה שמחת התורה והמצוות, האור הגלוי, להתיישב בתוכו. אך מי שעומד "בחוץ" ואינו חש התעוררות כזאת, אינו צריך להתייחס: נר חנוכה מלמד שאור אין סוף מגיע בכל זאת לכל מצווה שהוא מקיים ולכל התורה שהוא לומד, גם ברשות הרבים.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר אומר ששירת המלאכים היא "חיצונית", כמו שבחיו של מי שעומד מחוץ להיכל המלך?
2. כיצד יכול הסתר ה', ה"ערב", להיות הדבר עצמו שמעורר את הכיסופים אליו?
3. מה יש לנשמות שאין למלאכים, ומדוע בכל זאת השירה צריכה לבוא לפני השמחה?
4. באיזה מובן הציצית והתפילין הגשמיים הן "ציון", סימן, וכיצד הן נעשות מקור המקום והזמן?
5. מה מלמד נר חנוכה, שמדליקים בחוץ ופונים בו לרשות הרבים, את מי שאינו חש התעוררות בלב?

הערות

פסוקה 1

1 רני ושמחי

ההערה מפנה להערות המקורות של הרבי ולרשימת המאמרים המובאת קודם לכן במהדורות קה"ת. היא מציינת שמאמר זה נאמר בשנת 5566 (1805-06).

הערת קה"ת

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. נאמרה בשנת תקס"ו. ראה רשימת המאמרים שם. הנחת ר' משה בן אדה"ו יודפס בסה"מ תקס"ו בהוצאה חדשה. ד"ה זה נזכר בסה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' קסד. לד"ה זה ראה ד"ה רני ושמחי תשכ"ז (סה"מ מלוקט ח"ד ע' רפג).

2 רני ושמחי

הנביא זכריה, המדבר בשם ה' אל בני ציון, קורא להם לשיר ולשמוח: "כי הנני בא ושכנתי בתוכך". זהו הפסוק הפותח של הפטרת חנוכה, והמאמר כולו מבאר אותו. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Zechariah 2:14 זכריה ב':י"ד

רְנִי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְךָ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכריה ב', יד.

3 ראיתי והנה מנורת זהב

המלאך שואל את זכריה: "מה אתה ראה", והוא משיב: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה", ועל ראשה גולה ועליה שבעה נרות. הדבר מופיע בהמשך אותה הפטרה; המאמר שואל מדוע ההפטרה אינה פותחת בו, שהרי הוא נראה הקרוב ביותר לחנוכה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב'

וַיֹּאמֶר אֵלַי מַה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגָלָה עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נְרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 והיה צריך להתחיל מן ראיתי והנה מנורת זהב

מאמר זה מציין שאותה שאלה מתעוררת גם ביחס להפטרה של שבת פרשת בהעלותך, שגם היא פותחת במילים "רני ושמחי בת ציון".

הערת קה"ת

בד"ה מנורת זהב תשכ"ז הנ"ל מדייק שצ"ל דידוק הנ"ל הוא גם בההפטורה דשבת פ' בהעלותך, שהתחלת ההפטורה היא רני ושמחי בת ציון. ע"ש.

פסוקה 2

5 עבדו את ה' בשמחה . . ברננה

"עבדו את ה' בשמחה, באו לפניו ברננה". משורר תהילים קורא לכל הארץ לעבוד את ה' בשמחה ולבוא לפניו, אל בית המקדש שלו, בשירה. המאמר מפרש את שני חלקי הפסוק כשתי עבודות הנעות בכיוונים מנוגדים: שמחה הנמשכת מלמעלה, ושירה שהיא עלייה מלמטה. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 100:2 תהילים ק':ב'

עֲבֹדוּ אֶת־ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנְנָה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence .with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים ק, ב.

6 ואיתא בוהר שמחה בצפרא ורננה ברמשא

מאמר הזוהר, כפי שמציינת הערת קה"ת: השמחה שייכת לבוקר והשירה לערב. המאמר מבקש לבאר את משמעותם של ארבעת המונחים הללו.

Zohar I, 229b זח"א רכט, ב

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א'

בָּאתִי לִגְנִי אֲחֹתִי כָלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עַם־בְּשָׁמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עַם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עַם־חֶלְבִי אָכְלוּ רַעִים שְׁתּוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדַי:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זח"א רכט, ב. ועי' באוה"ת פ' ראה עי' תשנט "וענין שמחה בצפרא י"ל זהו מ"ש במ"ת ויהי ביום השלישי בהיות הבקר אור כו' בקר דיוסף כמ"ש במ"א" ע"ש. ראה באוה"ת בראשית תרפו, א. ספה"מ עזר"ת ע' מג. סט. בלקו"ת ראה כו, א. תבא מב, ג. שה"ש ה, א מציין לכאן.

7 מהו צפרא מהו רמשא מהו שמחה ומהו רננה

בתמליל זה ארבעת המושגים שבשאלה מופיעים בסדר הפוך: רננה, שמחה, ערב, בוקר.

הערת קה"ת

בהנחת ר' משה בן אדה"ו בסה"מ תקס"ו ח"א: רננה . . שמחה . . רמשא . . צפרא.

8 פרק שירה

מהדורה פרשנית זו מציינת שפרק שירה הוא ברייתא של פסוקי שירה ושבח לה', הנאמרים בפי כל צבא השמים והארץ, הצמחים וכל יצור חי. הוא נדפס באוצר מדרשים ובכמה סידורים, ובהם הסידור של רבי יעקב עמדין.

הערת קה"ת

בחסידות מבוארת לד"ה זה מציין שזה ברייתא של פסוקי שירה ותהלה להקב"ה ששומה בפי כל צבא השמים והארץ והצמחים וכל אשר בו רוח חיים, נדפס באוצר מדרשים, ובכמה סידורים ובסידור ר' יעקב עמדין ועוד.

פסוקה 3

9 נכספה וגם כלתה

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', לבי ובשרי ירננו אל אל חי". משורר התהלים מתגעגע לחצרות בית המקדש, ובאותה נשימה הגעגוע שלו נעשה לשירה, כשם שהמאמר מחבר בין געגועיהם של המלאכים לבין שירתם. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אליהי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 כנודע מענין הניגון

ההערה מפנה לקטעים האלה כמקורות לרעיון, המובא כאן כידוע, שניגון מבטא את התעוררות הלב.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת וישב ע' תתקצ, א. וזאת הברכה ע' איתתסא.

11 וצדקתך ירננו

Psalm 145:7 (אשרי) אומר דוד שמי שמשבחים את ה' מביעים את זכר רוב טובו ושרים בשמחה על צדקתו — על חסדו עמם ועם העולם. המאמר קורא את "צדקתך" כמלכות, ואת השירה כשירת המלאכים המופנית אליה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז'

זָכַר רַב־טוֹבָה יַיַעֲזוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall sing of Thy righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ז. לקמן ק, ד. בלקו"ת ואתחנן ח ב. בביאור"ז להצ"צ ע' לב. בסה"מ תרכ"ט ע' קלז — מציין לכאן.

12 צדק היא מלכותא קדישא

בתמליל של רבי משה נוסף "כמאמר אליהו", והמקור מצוין כפתח אליהו שבהקדמה לתיקוני זוהר (17b).

הערת קה"ת

ראה ת"ז בהקדמה יז, ב. בהנחת ר' משה בן אדה"ז מציין: כמאמר אליהו [ת"ז] בהקדמה פתח אליהו יז, ב].

13 צדק היא מלכותא קדישא

"פתח אליהו", ההקדמה לתיקוני זוהר, אומר אליהו: "צדק איהו מלכותא קדישא", ומוכיח מיד אחר כך "מאזני צדק". המאמר משתמש בכך כדי לזהות את "צדקתך" עם מלכות.

Tikkunei Zohar 17b:4-6 תקוני זוהר י"ז ב:ד-ו'

דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא. אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיע' דאיהו רחמי ולא מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ירך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלאה רזין טמירין על ירך מה דלא אתיהיב רשו לגלאה לשום בר נש עד כען.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

14 מאזני צדק

ה' מצווה את ישראל להקפיד על מאזניים ומשקולות ישרים, ובמילים המדויקות: "מאזני צדק". בפשטות, צדק כאן פירושו יושר במסחר; ההערה קוראת את "מאזני צדק" כמלכות, השוקלת לכל אחד את המידה הראויה לו.

Leviticus 19:36 ויקרא י"ט:ל"ו

מֵאֲזֵנֵי צֶדֶק אֲבָנֵי־צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהִיוּ צֶדֶק יְהִיָּה לָכֶם אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

Just balances, just weights, a just ephah, and a just hin, shall ye have: I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יט, לו.

15 (מאזני . . דיליה)

ההערה מציינת שגם ההסבר שבסוגריים למילים "מאזני צדק" מופיע בכתב-יד 1824.

הערת קה"ת

המוסגר נמצא גם בכרך 1824.

16 צדק מלאה ימינך

מזמור של בני קרח המשבח את ה' כמגן ירושלים: "כשמך אלקים כן תהלתך על קצוי ארץ", ו"צדק מלאה ימינך". בפשטות, יד ימין היא כוחו ושלטונו בצדק; המאמר יקרא את צדק, מלכות, כמי שממלאת את הצד הימני, חסד. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 48:11 תהילים מ"ח:יא

כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים כֹּן תִּהְלֶתְךָ עַל־קְצוֹי־אֶרֶץ צֶדֶק מְלֵאָה יְמִינְךָ:

As is Thy name, O G-d, So is Thy praise unto the ends of the earth; Thy right hand is full of righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מח, יא. בהמשך מי יתנן תרמ"ב ע' רצא מציין לכאן, ע"ש.

17 כי מלכותך מלכות כל עולמים

דוד אומר ב־Psalm 145: "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור" — שלטונו של ה' נצחי. המאמר מבין זאת כך שכל עולם מקבל את חיותו באמצעות מלכות ה'.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:יג

מְלֻכֹּתְךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

18 (כי . . מרירות כו')

ההערה מציינת שגם ההערה שבסוגריים על ניגונים של שמחה ושל מרירות מופיעה בכתב-יד 1824.

הערת קה"ת

המוסגר נמצא גם בכרך 1824.

פסוקה 4

19 מלכותך מלכות כל עולמים וממלכתך בכל דור ודור

דוד משבח את מלכות ה' כנצחית ואת שלטונו כמתקיים בכל דור ודור. המאמר מפרש את "עולמים" כמרחב ואת "דור" כזמן: שניהם נובעים ממלכות ה'.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלֻכּוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 שקודם בריאת העולם לא היה בחי' זמן ומקום כלל

ההערה מפנה להוראה המובאת שם בשם המגיד ממעזריטש, על הקביעה שלפני הבריאה לא היו זמן ומקום כלל.

הערת קה"ת

ראה סידור עה א בשם הרב המגיד. דרך מצותיך נו, א ואילך. ספר החקירה קיב, ב בענין שעור זמן.

21 וזהו מלכותך... שכשמו כן הוא אין לו סוף

לפי ההערה, מאמר מאוחר זה מצטט את הקטע מ"מלכותך מלכות כל עולמים" ועד "אין לו סוף".

הערת קה"ת

מובא בד"ה חייב אדם לברך תרליה פרק יא. ובד"ה מי יתגן תרמ"ב פרק ה.

פסוקה 5

22 מלאה ימינך

"צדק מלאה ימינך". המאמר מפרש זאת כך: הצדק — מלכות — ממלא את יד ימין, צד החסד.

Psalms 48:11 תהילים מ"ח:יא

כְּשֵׁם אֱלֹהִים כִּן תִּהְלֶתָה עַל־צִיּוֹן אֶרֶץ צְדָק מְלֵאָה יְמִינָה:

As is Thy name, O G-d, So is Thy praise unto the ends of the earth; Thy right hand is full of righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 ואתה מחי את כולם

בתפילה הציבורית מימי נחמיה הלויים מצהירים שה' לבדו עשה את השמים, את הארץ ואת הימים: "ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחיים". המאמר מפרש את החלק השני כתוצאה מן הראשון: צבאות השמים משתחווים משום שהוא נותן להם חיים. (הקשר: Steinsaltz (Tanakh

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאָם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־כֶּלֶם וְצָבֵא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"י ט, ו.

24 בבחי' בטול והתכללות

ההערה מציינת שמילים אלה אינן מופיעות בכתב יד 1824.

הערת קה"ת

בבז' 1824 ליתא.

פסוקה 6

25 אליו ולא למדותיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס שער לב רפ"ב בשם הספרי.

26 אליו ולא למדותיו

פרדס רמונים מצטט את הספרי: "אליו ולא למדותיו". המאמר משתמש בכך כדי לומר שהביטול של המלאכים הוא כלפי אור אין סוף עצמו, המתלבש במלכות.

Pardes Rimmonim 32:2 פרדס רמונים ל"ב:ב

27 זכר רב טובך

דוד, בתהלים 145: "זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו". המאמר מסביר את "טובך" כהמשכת החיות העוברת מעולם לעולם.

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז

זָכַר רַב־טוֹבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall sing of Thy righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ז. ראה דרך מצותיך ד"ה ואולם ס"ג.

28 אמרו צדיק כי טוב

ישעיהו: "אמרו צדיק כי טוב" [הוא], שהרי "כי פרי מעלליהם יאכלו"; בפשוטו, טוב לו. המאמר דורש זאת כך: "צדיק כי טוב" — ה"טוב" הוא הצדיק (tzaddik; אדם צדיק) עצמו, המחבר ומעביר את ההמשכה מעולם לעולם. (בהקשר: תניך שטיינולץ)

Isaiah 3:10 ישעיהו ג:י

אֲמְרוּ צְדִיק כִּי־טוֹב כִּי־יִפְרֶי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכְלוּ:

Say ye of the righteous, that it shall be well with him; For they shall eat the fruit of their doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ג, י.

29 כי כל בשמים ובארץ

ברכת דוד לפני כל הקהל: "לך ה' הגדולה ... כי כל בשמים ובארץ" [לך]. המאמר מצטט את תרגום המילה "כל" כ"דאחיד" (המחזיק), החיבור המאחד את השמים ואת הארץ.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לָךְ ה' הַגְדֹּלָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַ וְהַיְהוּד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ ה' הַמְּמֻלָּכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

פסוקה 7

30 זכר רב טובך

דוד, ב־Psalm 145: "זכר רב טובך יביעו". המאמר מפרש את המילה "זכר" במשמעות "זיכרון" – כעקבה בלבד מן הטוב: זה כל מה שהמלאכים מקבלים, ולכן הם משתוקקים ושרים.

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז

זָכַר רַב־טוֹבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall sing of Thy righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

31 רמשא היא מדת לילה

לפי ההערה, קטע מכאן מצוטט שם.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' א"כה.

32 מלכותך מלכות כל עולמים מלשון העלם

התלמוד מציין שבפסוק "זה שמי לעלם" המילה כתובה באופן המאפשר לקרוא אותה במשמעות "להעלים", כלומר "להסתיר". הערת קה"ת מציינת זאת בהקשר של הקשר בין "עולם" להסתיר.

Pesachim 50a פסחים נ"א

הערת קה"ת

פסחים נ, א. ע' מזה בלקו"ת בד"ה תקעו בחודש שופר (הראשון) פ"א.

33 רמזו בגמרא שצריך להזכיר מדת לילה ביום

הכלל של התלמוד הוא שמזכירים את מדת היום בלילה ומדת הלילה ביום. המאמר רואה בכך רמז לדיווג שבאוה"ת בין ערב לבוקר.

Berakhot 11b:5-7 ברכות י"א ב:ה-ז

אֵלָא אָמַר רַבָּא: כְּדִי לְהַזְכִּיר מֵדַת יוֹם בְּלַיְלָה וּמֵדַת לַיְלָה בַּיּוֹם. בְּשִׁלְמָא מֵדַת לַיְלָה בַּיּוֹם כְּדָאמְרֵינוּ: "יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ", אֵלָא מֵדַת יוֹם בְּלַיְלָה, הִיכִי מְשַׁכְּחַת לֵה? אָמַר אַבְבִּי: "גּוֹלָל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר".

Raba answered : The purpose is to mention the characteristic of day at night and the characteristic of night in the day. It is quite right [about mentioning] the characteristic of night in the day, since we say "Who formest light and createst darkness" ; but where is [the mention of] the characteristic of day at night? Abbai answered : [We say] "Thou rollest away the light from before the darkness, and the darkness from before the lights".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יא, ב. וראה אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תרפו. וראה גם בלקו"ת פ' במדבר ח, א.

34 שמבואר בזהר לאכללא כו'

הביטוי בזהר "לאכללא", שפירושו "לכלול", שאליו מפנה הערת קה"ת, מתייחס כאן להכללת הלילה בתוך היום. המאמר קושר זאת לגעגוע

המתעורר מתוך ההכרה בהסתר של ה'.

Zohar III, 178a זח"ג קעח, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, א ובכ"מ.

35 ישת חשך סתרו

שירו של דוד על הישועה מתאר את ה' יורד כשהוא עטוף בענני גשם אפלים: "ישת חושך סתרו". המאמר מיישם זאת על הסתר אור אין סוף, המעורר געגוע אליו. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

לְשֵׁת־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֹשְׁכֹתַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

36 נפשי איתך בלילה

בשירת יהודה ליום הגאולה אומר הנביא: "נפשי איתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך": הוא מתגעגע לה' גם בלילה. המאמר מפרש את "נפשי" כפנייה אל ה': "[אתה] נפשי, [ולכן] אני מתאוה אליך", ואת הלילה כהסתר המעצים את הגעגוע. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט'

נַפְשִׁי אִיתְךָ בַּלַּיְלָה אֶפְרוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרְךָ כִּי כָאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאָרֶץ צָדִק לָמְדוּ יִשְׁבִּי תִבֵּל:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tanya, Likkutei Amarim 44:4 חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ד:ד'

והינינו, מה שכתב הוה"ר על פסוק: "נפשי איתך בלילה וגו'" – "דְּיִרְחִים לְקוֹדֶשׁ־אֶבְרֵי־הוּא רְחִימוֹתָא דְּנַפְשָׁא וְרוּחָא כְּמָה דְּאֶתְדַּבְּקוּ אֵילִין בְּגוּפָא וְגוּפָא רְחִים לוֹן וכו'". וזהו שכתוב: "נפשי איתך", כלומר, מִפְּנֵי שְׂאֵתָהּ ה' "נִפְשִׁי" וְחִי הָאֱמֶתִים, לְכָךְ – "אִיתִיךָ", פִּירוּשׁ, שְׂאֵנִי מִתְאַוֶּה וְתָאֵב לָךְ כְּאֶדָם הַמִּתְאַוֶּה לְחִי נִפְשׁוֹ, וְכִשְׁהוּא חֲלָשׁ וּמַעֲוָה – מִתְאַוֶּה וְתָאֵב שֶׁתִּשׁוּב נִפְשׁוֹ אֵלָיו, וְכֵן כִּשְׁהוּא הוֹלֵךְ לִישׁוֹן – מִתְאַוֶּה וְחָפֵץ שֶׁתִּשׁוּב נִפְשׁוֹ אֵלָיו ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ישעי כו, ט. ראה תניא פמ"ד. לקו"ת ואתחנן ח, א. אוה"ת בשלח ע' תי. פ' כי תשא ע' ב"ד.

פסוקה 9

37 בואו לפניו ברננה

"באו לפניו ברננה". המאמר מפרש זאת כעליית הנשמה מלמטה למעלה, אל מחוץ לגבולות הגוף.

Psalms 100:2 תהילים ק"ב:

עֲבֹדוּ אֶת־ה' בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנָּה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence with singing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

O L-RD, our L-rd, How glorious is Thy name in all the earth!
Whose majesty is rehearsed above the heavens
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shabbat 88b:7 שבת פ"ח ב:ז

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: למבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לה תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו?" "ה' אדנינו מה אדיר שמו בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תהלים ח, ב. שבת פח, ב.

44 והיו הדברים האלה

משה ממשיך: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". לפי הפשט, "האני" הוא משה, המדבר; המאמר מפרש את "אנכי" כעצמותו ממש של ה'; "אנכי מי שאנכי", המקור שממנו נמשכות המצוות. (בהקשר: תנ"ך שטיינזליץ)

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ה

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

45 אנכי מי שאנכי

המאמר הראשון בתורה אור דורש את הפסוק באותו אופן: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום", ומסביר שבאמצעותם מתגלה אלקותו העצמית של ה' והתורה באה לידי התהוות.

הערת קה"ת

נסמן לעיל א, א.

46 כי הגם שממטה למעלה כתיב בואו לפניו ברננה שא"א להיות כחי העלאה והתכללות כ"א בבחי צדקתך

ההערה מוסיפה נקודה המתבארת שם באריכות: אף על פי כן, השכר והעונש, הטוב או ההפך ממנו, נמשכים ממקום גבוה מאוד.

הערת קה"ת

ומ"מ כל השכר והעונש והטוב או ההפך נמשך מלמעלה מעלה — ביאורה"ז לצ"צ ע"י לב בארובה.

47 כחשיכה כאורה

דוד אומר לה' ששום חושך אינו יכול להסתיר ממנו דבר: "גם חשך לא יחשיך ממך ... כחשיכה כאורה". המאמר משתמש בכך כדי לומר שההסתר אינו מגביל את האור הנמשך מלמעלה. (בהקשר: תנ"ך שטיינזליץ)

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם-חשך לא-יחשיך ממך וְלִילָה כִּיֹּם יֵאֵר כְּחֹשֶׁךָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 בכל לבבך ובכל נפשך

משה אומר לישראל בקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". המאמר מסביר כיצד ההתבוננות ב"כרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" מובילה לאהבה זו.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מַאֲדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 לאדבקא רוחא ברוחא

הערת קה"ת מפנה לZohar II, 123b למילים האלה.

Zohar II, 123b זח"ב קכג, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב קכג, ב.

40 לאדבקא רוחא ברוחא

הביטוי של הזהר, כפי שמובא בהערת קה"ת: אהבה כדבקות של "רוחא ברוחא". המאמר משתמש בו לתיאור האהבה הנובעת מהתבוננות זו.

Zohar, Mishpatim 22:528-536 ספר הזהר, משפטים כ"ב:תקכ"ח-תקל"ז

41 כברייתו של עולם בריש' חשוכא והדר נהורא

התלמוד מסביר מדוע עזים הולכות לפני כבשים: "כברייתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא". המאמר מיישם זאת בסדר העבודה: השירה, עבודת הלילה, באה תחילה.

Shabbat 77b:8 שבת ע"ז ב:ח

... אָמַר לָקָה. אָמַר לָקָה: מַאי טַעְמָא עֵיזִי מְסַנֵּן בְּרִישָׁא וְהָדָר אֵימְרִי? אָמַר לָקָה כְּבָרִיתָיו שֶׁל עוֹלָם, דְּבִרִישָׁא חֲשׁוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא. מַאי טַעְמָא הֵנִי מְסַנֵּן וְהֵנִי מְגַלִּיזִין? הֵנִי דְּמַפְסִינֵן מִיַּנְיָהּ — מְכַסִּינִן, וְהֵנִי דִּלְא מְפַסִּינֵן מִיַּנְיָהּ — מְגַלִּיזִין. מַאי טַעְמָא גְּמֵלָא זוּטֵר גְּנוּבְתִּיָּה? מִשּׁוּם דְּאָכַל כִּיסִּי. מַאי טַעְמָא תוֹרָא אֲרִיכָא גְּנוּבְתִּיָּה? מִשּׁוּם דְּדִיר בְּאַגְמִי, וְקָעִי לְכַרְכּוּשֵׁי בְּמִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

42 עבדו את ה' בשמחה

"עבדו את ה' בשמחה". המאמר מפרש זאת כהמשכת אור אין סוף מלמעלה למטה, עבודת ה"יום".

Psalms 100:2 תהילים ק:ב

עֲבֹדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה בְּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנָּה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence
with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 המלאכים בקשו תורה תנה הודך על השמים

דוד מתפעל: "ה' אדונינו, מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים". בתלמוד המלאכים מצטטים את הפסוק כדי לבקש שהתורה, הודו של ה', תישאר בשמים. (בהקשר: תנ"ך שטיינזליץ)

Psalms 8:2 תהילים ח:ב

ה' אֲדֹנֵינוּ מִהָאֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֵּן הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם:

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

53 (כנודע . . החיצונים כו')

ההערה מציינת שגם בכתב־יד 1824 מופיעה הערת הסוגריים הזאת.
הערת קה"ת
המוסגר נמצא גם בכרך 1824.

54 עבדו את ה' בשמחה

"עבדו את ה' בשמחה, באו לפניו ברננה". המאמר מפרש את המחצית הראשונה כתכלית ואת המחצית השנייה כדרך להגיע אליה.

Psalms 100:2 תהילים ק"ב:

עבדו את־ה' בשמחה באו לפניו ברננה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence
with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 וכן לדבר הלכה

התלמוד מלמד שהשכינה (הנוכחות האלוהית) שורה רק מתוך שמחה של מצווה, "וכן לדבר הלכה". המאמר מזהה שמחה זו עם התגלות אור אין סוף.

Shabbat 30b:5 שבת ל"ב:ה'

"ושפחתי אני את השמחה" — שמחה של מצוה. "ולשמחה מה זה עושה" — זו שמחה שאינה של מצוה. ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר: "ועתה קחו לי מנגן ויהי כנגן המנגן ותהי עלי יד היי".

אמר רב יהודה: וכן לדבר הלכה. אמר רבא: וכן לחלום טוב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Pesachim 117a:14-15 פסחים ק"ז א:י"ד-ט"ו

אמר רב יהודה אמר רב: וכן לדבר הלכה. אמר רב נחמן: וכן לחלום טוב. איני?! והאמר רב גידל אמר רב: כל תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר — תפנינה, שנאמר: "שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר". אל תקרי "שושנים", אלא "ששונים". אל תקרי "מור עובר", אלא "מר עובר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת ל, ב. פסחים ק"ז, א.

56 כי באו לפניו ברננה תחלה

הצמח צדק מציין שם שהזהר מפרש את הפסוק בדרך אחרת, ומסיים ש"לתורה פנים רבות".

הערת קה"ת

ראה ביאורו להצ"צ כרך ב ע' תשעב שבוהר מפרש באופן אחר ומסיים "וכמה פנים לתורה".

פסקה 12**57 רני ושמחי בת ציון**

"רני ושמחי בת ציון". כעת מתחיל המאמר להסביר מדוע ישראל בגלות נקראת "בת ציון".

Zechariah 2:14 זכריה ב':י"ד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I'
will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

פסקה 11**48 המשפילי לראות**

במזמור הלל ה' יושב במרומים, ובכל זאת משפיל את עצמו לראות בשמים ובארץ: מנקודת מבטו הנשגבת, השמים אינם גבוהים מן הארץ. מכאן מסיק המאמר בדיוק זאת: לפניו הרוחני והגשמי שווים. (הקשר: תנ"ך שטיינולץ)

Psalms 113:6 תהילים קי"ג:ו'

הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

?That looketh down low Upon heaven and upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ו.

49 השוה ומשוה קטן וגדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט האוחז ביד — לימים נוראים.

50 הדברים האלה אשר אנכי

"הדברים האלה אשר אנכי מצוה". המאמר מצטט זאת שוב כדי להראות שההמשכה מעצמותו ממש של ה' נעשית באמצעות התורה והמצוות.

Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 רמ"ח מצות הם רמ"ח איברין דמלכא

תיקוני זוהר, כפי שמציינת הערת קה"ת, מכנה את רמ"ח המצוות "רמ"ח אברין דמלכא". המאמר משתמש בדימוי הזה כדי להסביר כיצד אורו של ה' נמשך באמצעות המצוות.

Tikkunei Zohar, Tikkun 30 • 74a:8 תקוני' תיקון ל

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעי'תא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו רא"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצווה ועושה מתרומיהו, ובגין דא אתמר על תרומיהו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא צוננו, על מאן על שכינתא תתאה, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהוה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי מצווה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

52 חסד דרועי ימינא

בפתח אליהו, המבוא לתיקוני זוהר: "חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא, תפארת גופא" — חסד (נתינה) הוא הזרוע הימנית, גבורה (ריסון) היא הזרוע השמאלית, ותפארת (יופי והרמוניה) היא הגוף. המאמר משתמש בחלוקה זו כדי למיין את המצוות לשלושה קווים.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תיקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 בצלמנו כדמותנו

ה' אומר: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". המאמר מפרש את "בצלמנו" כביטוי למציאות הרוחנית של רמ"ח המצוות, "רמ"ח איברין דמלכא".

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כו. קטע מכאן מובא בלקו"ת במדבר ו, ב. באוה"ת פ' ראה ע' תשצג. ובפ' ויצא כרך ה תתנו, ב.

59 רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא

ההוראה, שהערת Kehot מציינת את מקורה ב-תיקוני זוהר, שלפיה רמ"ח המצוות הן "רמ"ח איברין דמלכא". כאן היא מסבירה למה מתייחס הביטוי "בצלמנו".

Tikkunei Zohar 74a:8 תקוני זוהר ע"ד א'ח'

ועוד מצוה דא עמודא דאמצעי'תא, דאיהו מצוה מסטרא דאבא דאיהו רא"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצוה ועושה מתרוייהו, ובגין דא אתמר על תרוייהו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא צונו, על מאן על שכינתא תתאה, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם, דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהו"ה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי מצוה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

60 ציון המצוינות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סדר הושענות ביום ב' אבן שתיח.

61 הם רומזים להרוחניות

ההערה מפנה לשם גם בעניין שהמצוות הגשמיות רומזות למציאות הרוחנית.

הערת קה"ת

ראה גם סה"מ תקס"ד ע' צב. וע' ערב. אוה"ת בשלח ע' תעג.

62 עוטה אור כשלמה

המשורר משבח את ה' כמי ש"עוטה אור כשלמה, נוטה שמים כיריעה". המאמר משווה זאת לטלית.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב'

עֹטֶה־אֹר כְּשֶׁלֶמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ב.

63 לבושיה כתלג חיור

בחזונו של דניאל, עתיק יומין לבוש "לבושיה כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקא". המאמר משווה את צמר הציצית ל"שער רישיה" הללו.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

הָיָה הָיִיתָ עַד דֵּי כְרָסְךָן רָמִיו וְעֵתִיק יוֹמִיךָ יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חִיּוֹר וְשַׁעַר רִישִׁיָּה כְּעֶמֶר נְקָא כְּרָסִיָּה שְׂבָכִיךָ דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלֶק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

64 ימלוך ה' לעולם

המשורר חותם את Psalm 146: "ימלוך ה' לעולם, אלקיך ציון לדר ודר, הללויה". בפשטות, לעולם פירושו "לנצח"; המאמר שומע במילה גם את המילה עולם, ולכן הפסוק מדבר הן על מקום ("עולם") והן על זמן ("דורות"), ושניהם נשלטים באמצעות ציון.

Psalms 146:10 תהילים קמ"ו:י'

יְמַלֵּךְ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הִלְלוּ־הָ:

The L-RD will reign for ever, Thy G-d, O Zion, unto all generations. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמו, י'.

פסקה 14

65 כי ברוך מלשון המבריק הגפן

ההערה מצטטת: פירוש ברכה הוא המשכה ממקום שלמעלה ממנה.

הערת קה"ת

כלאים רפ"ו. ראה ד"ה כי תשא תשל"ד "דענינו ברכה והמשכה ממקום שלמעלה ממנו" — (מהנחה בלתי מוגה).

66 ויקראו לפניו אברך

פרעה מינה את יוסף על מצרים והושיב אותו במרכבתו השנייה, וקראו לפניו "אברך" (Avrech): במובן הפשוט, קריאה לכפוף את הברך (רש"י מביא גם את הפירוש "אב [בחכמה], רך [בשנים]"). המאמר שומע בכך את "מבריק" (mavrich), "מי שמבריק [את הגפן]", ורואה בו תואר למי שמחבר ומשפיע מעולם לעולם. (הקשר: תנ"ך שטיינזליץ)

Genesis 41:43 בראשית מ"א:מ"ג

וַיַּרְכֵּב אוֹתוֹ בְּמֶרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אֲבָרָךְ וַנִּתֵּן אוֹתוֹ עַל כָּל־אָרֶץ מִצְרָיִם:

And he made him to ride in the second chariot which he had; and they cried before him: 'Abrech'; and he set him over all the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, מג.

67 אברך

אור התורה, המובא בהערת קה"ת, קושר את הקריאה הזאת של "אברך"

לקטע הזה שזוהר.

Zohar, Miketz 5:68-80 ספר זוהר, מקץ ה':ס"ח-פ'

For this is the way of the Almighty, to provide the cure before inflicting the wound. Thus here He first prepared great substance and then brought Israel into exile. Observe that it was in virtue of being a righteous man that Joseph became the cause of Israel acquiring riches of silver and gold (Ps. 105, 37). All this came to Israel by the hand of the righteous, and all was for the purpose of making them worthy of the ... world to come. R. Simeon then took for his text the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

68 אברך . . המקשר ומשפיע

לפי ההערה, אור התורה קושר את הקריאה הזו של "אברך", מי שמקשר ומשפיע, לזוהר (1:196b).

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' שלח ע' תפא שמקשר זה לזו"א קצו, ב.

69

המשנה דנה ב"המכריך את הגפן בארץ". המאמר מבין את המונח על פי המשמעות השורשית של "בורן": הורדת זמורה אל הקרקע, כך שממנה צומחת צמיחה חדשה.

Mishnah Kilayim 7:1 משנה כלאים ז':א

המכריך את הגפן בארץ. אם אין עפר על גבה שלשה טפחים, לא יביא זרע עליה, אפילו הכריכה בדלעת או בסילון. הכריכה בסלע, אף על פי שאין עפר על גבה אלא שלש אצבעות, מתר להביא זרע עליה. הארככה שבגפן, אין מודדין לה אלא מן העקר השני:

If one has bent a vine into the ground [and then brought it back up elsewhere], then if there is not soil over it to the height of three handbreadths, he may not sow seed above it, even if he bent [and conducted it underground] through a gourd or through a pipe. If he bent it [and conducted] it through rocky soil, then even if there is not soil over it only to the height of three fingerbreadths, it is permitted to sow ... seed above it. As for a knee-like

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 15

70 וענין ברכה זו

לקוטי תורה מביא את הקטע הזה. שם מדרגת הברכה, הנקודה הפנימית שבלב שלמעלה מאהבה, נקראת ציון, והקורא מופנה להסכר במאמר זה למילה אברך, הקושר אותה לבורן ולברכה.

הערת קה"ת

מובא בלקו"ת דברים א, ג.

פסקה 16

71 אזי נקי' כנסת ישראל בבחי' ציון וסימן לאור הרוחני הנשפע ונמשך בה

בהערה מצוטט "אור התורה": אז כנסת ישראל מקבלת את כל האורות מלמעלה ממש, הנמשכים בז"א, בבחינת היסוד שלה, הנקרא "נקודת ציון".

הערת קה"ת

באוה"ת פ' ראה ע' תשצג "היינו שאז כנס"י מקבלת כל האורות שלמעלה ממש הנמשכים בז"א בבחי' יסוד שלה הנקרא נקודת ציון". וע"י בענין נקודת ציון בלקו"ת תצא לה, כ.

72 וכנודע בזהר

אחד המקומות בספרות זוהר שהערת קה"ת מציינת כמקור ללימוד זה, לצד זהר חדש על יתרו (37a).

Tikkunei Zohar, Tikkun 55 תקו"ז תיקון נה

הערת קה"ת

ראה תי"ז תי' נה. זהר חדש פ' יתרו (לו, א). ראה לקו"ת תזריע ד"ה שוש תשיש, ועוד.

73 ולציון יאמר איש ואיש

מוזמר לבני קרח בשבח ציון: "ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא יכונה עליון: ציון היא מקום לידתם של אנשים גדולים רבים. המאמר מפרש את "איש" כבחינה הזכרית, המשפיעה, בניגוד ל"בת", שמקבלת בלבד. (הקשר: תנ"ך שטיינזולץ)

Psalms 87:5 תהילים פ"ז:ה'

ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה והוא יכונה עליון:

But of Zion it shall be said: 'This man and that was born in'.her; And the Most High Himself doth establish her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פז, ה.

74 אשה מזרעת תחלה יולדת זכר

הגמרא: "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרעת תחלה יולדת נקבה". המאמר מחיל זאת על ישראל וה': כאשר ישראל נוקטת יוזמה, אתערותא דלתתא, התוצאה היא "זכר" — חסדים; בלעדיה ישראל היא "בת", מקבלת.

Niddah 31a:23-24 נדה ל"א א:כ"ג-כ"ד

אמר רבי יצחק, אמר רבי אמי: אשה מזרעת תחילה — יולדת זכר, איש מזרעת תחילה — יולדת נקבה, שנאמר: "אשה כי תזריע וילדה זכר". תנו רבנן: בראשונה היו אומרים — אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזרעת תחלה יולדת נקבה, ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי צדוק ופירשו: "אלה בני לאה אשר ילדה לעקב בפדו ארם ואת דינה בתו" — תלה הזכרים בפגבות ונקבות בזכרים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

75 שו"ה זכר — דהיינו בהקדים

בכתב"ד 1824 הקטע הזה כתוב אחרת: "כלומר, בהקדמת בחינת הרינה, לצאת מנרתיק הגוף ולבושי הנפש הבהמית וכו'", ואחר כך ממשיך "ואחר כך".

הערת קה"ת

עד תיבת ואח"כ. בבוך 1824 בשינוי: דהיינו בהקדים בחי' רינה לצאת מנרתק הגוף ולבושי הנפש הבהמית כו': ואח"כ.

76 בואו לפניו ברננה

"בואו לפניו ברננה". המאמר מזהה את היוזמה של ישראל עם שירה זו.

Psalms 100:2 תהילים ק:ב'

עבדו את'ה' בשמחה באו לפניו ברננה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 כשיש אתעדל"ת אזי נקי' כנסת ישראל בבחי' ציון

לקוטי תורה מבחין בין אתערותא דלתתא שבאה מעמלו של האדם עצמו, ועשויה להימשך לאורך זמן, לבין התערורות שבאה רק מאתערותא

The spirit of knowledge and of the fear of the L-RD
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 ישע"י יא, ב.

82 והריחו

"והריחו ביראת ה'". המילה קשורה ל"ריח", והגמרא (סנהדרין 93b) דורשת שהמשיח ישפוט באמצעות "חשיה" של האמת. המאמר מצטט את הפסוק לפי המילה הראשונה שבו. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 11:3 ישעיהו י"א:ג

והריחו בִּירְאָת ה' וְלֹא־לְמִרְאָה עֵינָיו וְשָׁפוּט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ:
 And his delight shall be in the fear of the L-RD; And he shall not judge after the sight of his eyes, Neither decide after the hearing of his ears

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 19

83 ולציון יאמר איש ואיש יולד בה

מזמור לבני קרח: "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון"; ברור שציון זוכה לשבח כמקום לידתם של אנשים גדולים רבים. המאמר מפרש את "איש" כבחינת המשפיע, שגם ה"בת" תגיע אליה, ושומע ב"כוננה" את "מכון" — היסוד שיהיה אור עליון. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Psalms 87:5 תהילים פ"ז:ה

וּלְצִיּוֹן יֹאמֶר אִישׁ וְאִישׁ יֵלֶד־בָּהּ וְהוּא יְכֻנְנֶהָ עָלָיוֹן:

But of Zion it shall be said: 'This man and that was born in 'her; And the Most High Himself doth establish her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 כי הנני בא ושכנתי

זכריה, בשם ה', אל עם ציון: "כי הנני בא ושכנתי בתוכך". המאמר מפרש את "הנני" כעצמותו ממש של ה', כאור אין סוף עצמו.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשֹׁכְנֶתִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I 'will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ב, יד.

פסוקה 20

85 נר חנוכה שתקנו על פתח הבית

דיון הגמרא במקום שבו מניחים את נר החנוכה, בפתח הבית; כאן נפסק שיש להניחו בטפח הסמוך לפתח. המאמר רואה במקומו של הנר בחוץ לימוד על מי שעומדים בחוץ.

Shabbat 22a:2-3 שבת כ"ב א:ב-ג

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לכה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין. אמר רב יהודה אמר רב אסי אמר רב: אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה? מתקרי ליה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתנגא וישפך ... וכסהו — במה ששפך יכסה. שלא יכסנו ברגל, ...

לדעילא, וחולפת כאשר האור שלמעלה מסתלק. הוא קושר את ההבדל ל"איש מוריע תחילה".

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ויקרא ב, ג. וראה באוה"ת בראשית כרך ז תתנ, א וריש ע"ב מה שהקשה לכאן.

פסוקה 17

78 למעני למעני אעשה

ה' אומר לישראל בגלות, באמצעות ישעיהו, שיגאל אותם "למעני למעני", כדי ששמו לא יתחלל, ולא משום שזכו לכך. המאמר משתמש בכך כדי לתאר את האור שה' ממשיך מיומתו, גם בלי אתערותא דלתתא. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 48:11 ישעיהו מ"ח:יא

לְמַעְנִי לְמַעְנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא־אֶתֶּן:

For Mine own sake, for Mine own sake, will I do it; For how should it be profaned? And My glory will I not give to another

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מח, יא.

פסוקה 18

79 כי הנני בא

זכריה, בשם ה', פונה אל אנשי ציון: "כי הנני בא ושכנתי בתוכך". המאמר מפרש זאת כהבטחה לאור הבא מלמעלה גם בגלות.

Zechariah 2:14 זכריה ב':יד

רְנִי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשֹׁכְנֶתִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I 'will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 הנה ישיביל עבדי

ה' מדבר באמצעות ישעיהו על "עבדי", המתפרש כמשיח או כעם ישראל כולו: הוא יצליח ("ישיביל", שפירושו גם "ירכוש הבנה") ויתנשא מאוד. הדברים מובאים כנבואה על העתיד לבוא. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הִנֵּה יִשְׁכְּלַל עַבְדִּי יְרוּם וְנִשָּׂא וְנִגְבָּה מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נב, יג.

81 ונחה עליו רוח ה'

נבואת ישעיהו על המלך שיבוא מגזע ישי, מלך המשיח: "ונחה עליו רוח הוי"י" — רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'. הדברים מובאים, יחד עם הפסוק הבא, כנבואה על העתיד לבוא. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 11:2 ישעיהו י"א:ב

וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דָּעַת וְיִרְאָת ה'
 And the spirit of the L-RD shall rest upon him, The spirit of wisdom and understanding, The spirit of counsel and might,

86 פתחו לי שערי צדק

בעל התהלים, שניצל ממוות, מבקש שייפתחו שערי בית המקדש כדי שיוכל להיכנס ולהודות לה': "פתחו לי שערי צדק". המאמר מפרש את "שערי צדק" כפתח לכניסת השירה דרך מלכות, "צדקתך". (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 118:19 תהילים קי"ח:י"ט

פְּתַח־לִי שְׁעַר־צֶדֶק אֲבֹא־בְךָ אֹדָה קָה:

Open to me the gates of righteousness; I will enter into them, I will give thanks unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיח, יט.

87 צדקתך ירננו

"וצדקתך ירננו". המאמר מזכיר את פירושו שהובא קודם: השירה באמצעות מלכות, שלשמה תיקנו את פסוקי דזמרה.

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז

זָכַר רַב־טוֹבָךָ יִבְיְעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall sing of Thy righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 שו"ה הפתח — ברשות הרבים . אל הי

על פי ההערה, הקטע המסיים, מן הפתח הסמוך לרשות הרבים ועד "ונלוו גוים רבים אל הי", מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתקו.

89 על הפתח הסמוך לרשות הרביי מבחוץ

הלכות השולחן ערוך בדבר מקום הנחת נר החנוכה, כפי שהובאו בהערת קה"ת. המאמר מתעכב על כך שמניחים אותו בפתח, סמוך לרשות הרבים.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 671:5 שולחן ערוך, אורח חיים תערי"א:ה'

נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לר"ה מבחוץ אם הבית פתוח לר"ה מניחו על פתחו ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר ואם היה דר בעליה שאין לו פתח פתוח לר"ה מניחו בחלון הסמוך לר"ה ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה מניחו על שלחנו ודין וצריך נר אחר להשתמש לאורו ואם יש מדורה אין צריך נר אחר ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה צריך נר אחר:

One should place the Hanukkah light at the entrance which adjoins the public domain, on the outside. If the house opens to the public domain, he should place it at its entrance. If there is a courtyard in front of the house, he should place it at the entrance of the courtyard. If he lives in the upper floor, having no entrance leading to the public domain, he should place it at a window that adjoins the public domain. In a time of danger, when one is not allowed to

...

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain) • Wikisource Shulchan Aruch (CC-BY-SA)

90 ונלוו גוים רבים אל הי

הפסוק שאחרי הפסוק הראשון של ההפטרה: "ונלוו גוים רבים אל הי ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך". המאמר קושר אותו לנר ההופך את חשכת רשות הרבים לאור. (בהקשר: Steinsaltz Tanakh)

Zechariah 2:15 זכריה ב':ט"ו

וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֵלֶי־יְיָ הַיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךָ וְיָדַעְתָּ כִּי־יְיָ צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ:

And many nations shall join themselves to the L-RD in that day, and shall be My people, and I will dwell in the midst of thee'; and thou shalt know that the L-RD of hosts hath sent me unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Wikisource Shulchan Aruch (CC-BY-SA).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/> ואת [likuteitorah.com](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/9/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/9/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק